

Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna

Uppdrag från kommunfullmäktiges budget år 2022

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna antas enligt bilaga 2 till utlåtandet.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del anta samt att uppmana samtliga bolagsstyrelser inom koncernen att anta Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna enligt bilaga 2 till utlåtandet.

Föredragande borgarråden Åsa Lindhagen

Sammanfattning av ärendet

I samband med stadens budget för år 2022 gav kommunfullmäktige i uppdrag till kommunstyrelsen att ta fram ett förslag på ett sammanhållet program för stadens arbete med mänskliga rättigheter. Det nya programmet för de mänskliga rättigheterna som nu föreslås är ett styrdokument som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna ska ge vägledning för stadens samtliga nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Programmets mål är: Stockholms stad är en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism.

Kopplat till programmet kommer sex stycken handlingsplaner att tas fram för;

- Att motverka rasism
- Barnens rättigheter och inflytande i Stockholms stad
- De nationella minoriteternas rättigheter
- Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuella läggning, könsidentitet och könsuttryck (hbtqi)
- Romsk inkludering

Arbetet med att uppnå målet med programmet och handlingsplanerna är nära kopplat till stadens demokratiarbete och arbetet med att uppnå FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 med fokus på principen Lämna ingen utanför.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret och remitterats till arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, valnämnden, äldrenämnden, överförmyndarnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norra innerstadens stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter, kommunstyrelsens pensionärsråd, Afrosvenskarnas riksförbund, Barnrättsbyrån, BRIS - Barnens rätt i samhället, Civil Rights Defenders, DHR Region Stockholm, E romani glinda, Epic Roma support Church, Finska Föreningen i Stockholm, Fredrika Bremer Förbundet, Funktionsrätt Stockholms stad, Human Rights Watch, Institutet för mänskliga rättigheter, Judiska församlingen i Stockholm, Le romane nevimata, Länsstyrelsen i Stockholms län, Nationella Centraförbundet Roma International, Organisationen romer, kultur, fritid, kunskap och tolerans, PRO Stockholm, RFSL Stockholm, Riksförbundet Internationella romska och resande Kvinnocenter, Romano Paso, Romer i samhället, Romers rättigheter i samhället, Romsk stöd och pensionär förening för romer i alla åldrar, Rädda Barnen Öst, Sameföreningen i Stockholm, SPF Stockholm, Svenska FN-förbundet, Sveriges kvinnoorganisationer, Sveriges muslimska förbund, Tornedalingar i Stockholm och Unionen för romer och resande.

BRIS - Barnens rätt i samhället har meddelat att de inte har möjlighet att svara på remissen.

Överförmyndarnämnden, kommunstyrelsens pensionärsråd, Le romane nevimata, Afrosvenskarnas riksförbund, Barnrättsbyrån, Civil Rights Defenders, DHR Region Stockholm, E romani glinda, Epic Roma support Church, Finska Föreningen i Stockholm, Fredrika Bremer Förbundet, Human Rights Watch, Nationella Centraförbundet Roma International, Organisationen romer, kultur, fritid, kunskap och tolerans, PRO Stockholm, Riksförbundet Internationella romska och resande Kvinnocenter, Romano Paso, Romer i samhället, Romers rättigheter i samhället, Romsk stöd och pensionär förening för romer i alla åldrar, Rädda Barnen Öst, Sameföreningen i Stockholm, SPF Stockholm, Svenska FN-förbundet, Sveriges muslimska förbund, och Unionen för romer och resande har inte inkommit med svar.

Arbetsmarknadsnämnden ställer sig positiv till stora delar av programmet och att det även hänvisar till andra program i staden. Man lyfter också fram hur programmet skulle kunna göras ännu tydligare.

Exploateringsnämnden bedömer förslaget till ett program för de mänskliga rättigheterna som positivt. Vidare ser man arbetet med mänskliga rättigheter som en central del i genomförandet av visionen ett Stockholm för alla.

Fastighetsnämnden är positiva till det nya programmet i sin helhet. Nämnden berörs av alla tre fokusområden och det pågår arbete inom dessa, såväl som inom merparten av trappstegen i modellen.

Förskolenämnden är positiv till ett samlat program för arbetet för de mänskliga rättigheterna och dess tillhörande sex handlingsplaner som syftar till att uppnå jämlika levnadsvillkor i staden.

Idrottsnämnden är positiv till att staden samlar de tidigare MR-programmen till ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna. Nämnden är även positiv till att ett antal handlingsplaner ska tas fram som kan konkretisera arbetet.

Kulturnämnden ställer sig bakom programmets mål och fokusområden. Ett gemensamt program för stadens MR-arbete, med prioriterade fokusområden och en gemensam modell för arbetet, skapar bättre förutsättningar för MR-arbetet.

Kyrkogårdsnämnden ställer sig positiva till programmet och delar kommunstyrelsens uppfattning om att staden behöver en sammanhållen och långsiktig strategi för arbetet med jämlika levnadsvillkor för stockholmare.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att förslaget till Program för de mänskliga rättigheterna är välstrukturerat och kommer att utgöra en god grund för stadens arbete med att säkerställa de mänskliga rättigheterna.

Servicenämnden anser att det är positivt att samla flera program som rör olika aspekter av de mänskliga rättigheterna i ett eftersom det underlättar styrning, uppföljning och tillämpning.

Socialnämnden ser överlag positivt på att staden får ett samlat, övergripande program för de mänskliga rättigheterna. Det är bra att programmet visar på att de mänskliga rättigheterna är ömsesidigt samverkande och odelbara.

Stadsbyggnadsnämnden anser att MR-programmet ger en bra grund för vägledning i arbetet med de mänskliga rättigheterna. Programmet är skrivet på en övergripande nivå och nämnden välkomnar att det ska kompletteras med ett antal handlingsplaner.

Trafiknämnden anser att det är ett steg i rätt riktning att samla stadens arbete med de mänskliga rättigheterna under ett program samt att det är angeläget att staden antar ett styrdokument som skapar en långsiktigt hållbar struktur för MR-arbetet.

Utbildningsnämnden ser positivt på att samla arbetet med de mänskliga rättigheterna i ett och samma program. Ett sammanhållet program bör vara lättare för verksamheterna att förhålla sig till.

Valnämnden ser positivt på att ett gemensamt tag tas i denna fråga. Med implementering av MR-programmet finns en förhoppning om samsyn i staden som kan leda till ökad demokratisk delaktighet hos stockholmarna.

Äldrenämnden instämmer i att det är bra att staden får ett övergripande program som styr arbetet med de mänskliga rättigheterna i stället för många olika dokument som i viss mån överlappar varandra.

Bromma stadsdelsnämnd ställer sig positiv till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna samt lyfter att det är bra att arbetet är samlat i ett och samma program samt att programmet innehåller tre tydliga fokusområden.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd välkomnar att ett förslag om ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna har utarbetats, och instämmer med stadsledningskontoret om att arbetet hittills delvis varit fragmentiserat.

Farsta stadsdelsnämnd anser att det är positivt att Stockholms stad antar ett nytt styrdokument som kan förstärka och utveckla de ordinarie processerna samtidigt som det skapar en långsiktigt hållbar struktur för MR-arbetet.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd ser positivt på och välkomnar att staden samlar sitt MR-arbete i ett program och att det ger en mer utförlig beskrivning av hur stadens nämnder och bolag ska arbeta med programmets intentioner.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd är positiv till ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna. Det är även positivt med handlingsplaner för att säkerställa rättigheter för individer och grupper utifrån olika förutsättningar och behov.

Järva stadsdelsnämnd ser positivt på det nya förslaget till MR-program och dess ambition att samla och hålla ihop det rättighetsbaserade arbetet. Nämnden lyfter också en del medskick till programmet och stadens MR-arbete.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det föreslagna program Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna är bra och vill även lyfta att det är positivt att antalet program i staden minskar.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd välkomnar ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna och ser positivt på de handlingsplaner som ska tas fram och med förhoppningen att de kommer att konkretisera uppdraget för verksamheterna.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd är positiv till ett nytt sammanhållet styrdokument som kan bidra till att stärka och utveckla MR-arbetet. Man lyfter bl.a. att programmet behöver ta hänsyn till kommande ändringar i socialtjänstlagstiftningen.

Skärholmens stadsdelsnämnd ser positivt på att programmet håller ihop stadens MR-arbete, jämfört med tidigare. Handlingsplanerna inom olika teman kommer att bli viktiga för att ge nämnden ytterligare vägledning då programmet är övergripande.

Södermalms stadsdelsnämnd ser positivt på att staden samlar arbetet kring mänskliga rättigheter i ett program. Nämnden anser att det skulle vara hjälpsamt om det togs fram ett stödmaterial kopplat till modellen som beskriver olika steg i MR-arbetet.

Stockholms Stadshus AB välkomnar förslaget och anser att det är positivt att staden har samlat flera tidigare program i ett gemensamt dokument. Vidare lyfter man att staden är en stor upphandlare och har därför betydande möjligheter att påverka genom de krav som ställs vid inköp och upphandlingar, något som bör lyftas i programmet.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 anser att programmet har en tydligt uttalad ambition och att programmet kan fungera som en samlande kraft för de tillhörande handlingsplanerna. Vidare lyfter rådet ett antal medskick gällande programmet.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor finner det bra att ett mer enhetligt dokument tas fram. Det är också ett ambitiöst program och rådet vill tacka för väl skrivet dokument. Vidare lyfter man ett par inspel.

Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter är positiva till att ett program för de mänskliga rättigheterna kommer på plats. Man lyfter dock att arbete mot antisemitism, antiziganism och alla former av rasism behöver lyftas fram mer, samt att samerna också är ett urfolk.

Funktionsrätt Stockholms stad lyfter att det är glädjande att man från stadens sida vill arbeta mer strukturerat med MR-frågorna. Man lyfter också att det i arbetet med att implementera programmet är viktigt att ta hänsyn till FN:s rekommendationer om att förbättra möjligheterna för personer med funktionsnedsättning.

Institutet för mänskliga rättigheter ser positivt på att Stockholms stad har tagit fram ett program för de mänskliga rättigheterna för Stockholms stad men har av prioriteringsskäl inte möjlighet att kommentera i sak.

Judiska församlingen i Stockholm välkomnar övergripande mål för att säkerställa de mänskliga rättigheterna inom stadens verksamheter. Vidare är man mycket bekymrad över att antisemitismens specifika drivkrafter och uttrycksätt inte benämns eller lyfts fram varmed man är orolig för att verkningsfulla åtgärder riskerar utebli.

Länsstyrelsen i Stockholms län välkomnar förslaget. Programmet beskriver tydligt MR-arbetet med utgångspunkt i konventionsefterlevnad och ett rättighetsbaserat arbetssätt. Det gör att det finns goda förutsättningar för att programmet både finns med i styrning och ledning samt integreras i ordinarie verksamhet.

RFSL Stockholm stödjer att staden organiserar sitt MR-arbete inom det föreslagna programmet. De önskar dock ett par tydliggöranden, bland annat hur det civila samhället ska engageras i stadens arbete med mänskliga rättigheter.

Sveriges kvinnoorganisationer ser att förslaget har tagits fram utifrån en god ambition om att inkludera olika grupper i arbetet för mänskliga rättigheter, men att det inte beaktar jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter i tillräckligt hög utsträckning.

Tornedalingar i Stockholm anser att programmet är ett bra förslag och att det även är bra att programmet kommer att följas upp och utvärderas, vilket är viktigt för eventuella förbättringar.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Den 10 december 1948 antogs FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde. Rättigheterna är universella och gäller för alla människor, utan åtskillnad. De är också odelbara, det vill säga de utgör en helhet där ingen enskild rättighet kan anses viktigare än någon annan.

I tider när antidemokratiska krafter växer i världen är det viktigare än på länge att stå upp för och stärka de mänskliga rättigheterna. Med Stockholms stads allra första program för mänskliga rättigheter (MR-programmet) höjer vi ambitionerna. Stockholm ska vara en jämlik och jämställd stad där människor kan leva i frihet och få sina rättigheter tillgodosedda. Barn ska ha goda uppväxtvillkor och kunna känna hopp och framtidstro. Stockholmare ska leva i en hållbar stad som är ren och hälsosam. Ingen människa ska diskrimineras eller utsättas för rasism, våld och övergrepp.

MR-programmet ska fungera som ett paraply för stadens arbete för de mänskliga rättigheterna och tillhörande handlingsplaner som konkretiserar genomförande inom ett antal utpekade områden. Särskilt fokus läggs på att öka kunskapen inom staden om de mänskliga rättigheterna och hur de kan stärkas, utveckla arbetet inom den välfärd och service staden tillhandahåller samt stärka stockholmarnas delaktighet och inflytande. Genom programmet läggs grunden för ett systematiskt arbete med att stärka de mänskliga rättigheterna i staden. Programmet gäller tills vidare.

I takt med att kommande handlingsplaner beslutas kommer nuvarande program för ett jämställt Stockholm, barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad och lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck att upphöra. Det är dock viktigt att programmen löper på tills handlingsplanerna har kommit på plats. Även Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter kommer att gälla till dess att handlingsplanen för nationella minoriteters rättigheter antagits.

Under remissrundan har vikten av att lyfta antisemitism och afrofobi framförts och programmet har kompletterats med skrivningar kring dessa och andra former av rasism. Bland annat lyfts behovet av kunskap om antisemitismens specifika drivkrafter och uttryckssätt. Därtill har ytterligare justeringar gjorts utifrån

synpunkter från remissinstanserna, såsom att tydligt skriva ut urfolket samerna och lyfta vikten av jämställdhetsintegrering.

Flera remissinstanser lyfter också behovet av utbildningsinsatser och stödmaterial gällande hur arbetet ska bedrivas i praktiken, vilket är viktiga medskick för inte minst stadsledningskontoret att arbeta med framöver. Bland annat lyfts behov av stödmaterial kopplat till den modell för arbetet med mänskliga rättigheter som finns i programmet. Utbildningspaket för medarbetare, chefer och politiker efterfrågas också, liksom metoder som skapar likställighet och samsyn i stadens arbete. Här finns mycket kunskapshöjande material som tagits fram nationellt och som staden bör dra nytta av.

Slutligen vill jag också betona vikten av att stadens nämnder och bolag samverkar med varandra i arbetet med de mänskliga rättigheterna för att minska stuprören, lära av varandras arbete och möjliggöra gemensamma insatser.

Bilagor

1. Förslag till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna, remissversion med spårade ändringar, dnr KS 2023/1159-47.1
2. Förslag till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna, slutlig version, dnr KS 2023/1159-47.2

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Särskilt uttalande av borgarråden Christofer Fjellner och Dennis Wedin (båda M) enligt följande.

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm, vilken måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har under lång tid bidragit till det Stockholm vi känner i dag, men judiska föräldrar vittnar numera om en rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld. Rädslan har lett till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar att ta på allvar.

Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 4 december 2024

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Jan Jönsson och Isabel Smedberg-Palmqvist (båda L) som är likalydande med Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Reservation av Kristin Jacobsson (C) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna enligt bilaga 2 till utlåtandet delvis godkänns
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med följande

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Däremot ser vi att programmet saknar mätbara mål och

tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering, utvärdering och uppföljning.

Människans rätt till personlig integritet är en hörnsten i en liberal demokrati och avgörande för människors möjlighet att leva fritt. Vi ser en ökande hotbild mot den personliga integriteten, exempelvis genom massövervakning som chat control. Trots detta nämns inte integritet i programmet alls och den pågående nedmonteringen förblir oadresserad. Centerpartiet kommer alltid att verka för att skydda människors integritet, såväl i den digitala som i den fysiska världen.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Utan en trygg boendesituation är det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid. Även om det är positivt att våra synpunkter har väckt gehör och att denna grundläggande förutsättning nu är erkänd i programmet, saknar det fortfarande resonemang, åtgärder eller strategier för att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm.

Som Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 påpekar är rätten till bostad ett av få rättighetsområden, där staden faktiskt har stora möjligheter att agera självständigt. Ett kommunalt program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omarbetas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner och Jonas Nilsson (båda M) som är likalydande med Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersätтарыttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att delvis godkänna Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna
2. Att därutöver anföra följande

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete. Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin, samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat.

Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp, ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt krävs

fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte enkom identifiering och kartläggning.

Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under politiska demonstrationer, HBTQ-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret tillfogat skrivningar om antisemitism, en tidigare brist som vi påpekat. Däremot är det fortfarande långt ifrån tillräckligt och vi vidhåller att antisemitismen bör brytas ut, precis som programmet gör med vissa andra nationella minoritetsgrupper. Att styret väljer att klumpa samman antisemitism med övrig rasism är anmärkningsvärt mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter.

Ärendet

I samband med stadens budget för år 2022 gav kommunfullmäktige i uppdrag till kommunstyrelsen att ta fram ett förslag på ett sammanhållet program för stadens arbete med mänskliga rättigheter. Det nya programmet för de mänskliga rättigheterna som nu föreslås är ett styrdokument som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Stockholms stad har tidigare haft flera olika program för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Nu samlar staden arbetet i ett och samma program mot bakgrund av att de mänskliga rättigheterna är ömsesidigt samverkande och odelbara. De betyder att rättigheterna utgör delar av samma helhet och att ingen enskild rättighet kan anses vara viktigare än någon annan. Till MR-programmet kommer ett antal handlingsplaner att tas fram.

Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet) ska ge vägledning för stadens samtliga nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Programmets mål är: Stockholms stad är en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism.

MR-programmet innehåller tre fokusområden: Kunskap och information, Välfärd och service, Delaktighet och inflytande.

Fokusområdena utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter.

Att arbeta sammanhållet med de mänskliga rättigheter är inte en motsättning till att också synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Ett sätt att säkerställa rättigheter för individer och grupper med olika förutsättningar fortsatt är att handlingsplaner tas fram för: Att motverka rasism, Barnens rättigheter och inflytande i Stockholms stad, De nationella minoriteternas och urfolket samernas rättigheter, Ett jämställt Stockholm, Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuella läggning, könsidentitet och könsuttryck (hbtqi), Romsk inkludering.

Arbetet med att uppnå målet med programmet och handlingsplanerna är nära kopplat till stadens demokratiarbete och arbetet med att uppnå FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 med fokus på principen Lämna ingen utanför.

De program som kommer att ersättas med handlingsplaner är följande: Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck 2018-2022, Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad, Program för ett jämställt Stockholm 2018-2022 samt Strategi för romsk inkludering 2018-2022. Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter är lagstadgade och kommer att gälla till dess att handlingsplanen för nationella minoriteters rättigheter antagits.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 juni 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Stockholms stad har haft flera olika program för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Nu tar staden nästa steg och samlar arbetet i ett och samma program. Det görs mot bakgrund av att de mänskliga rättigheterna är ömsesidigt samverkande och odelbara. De betyder att rättigheterna utgör delar av samma helhet och att ingen enskild rättighet kan anses vara viktigare än någon annan. Till MR-programmet kommer ett antal handlingsplaner att tas fram.

De program som ersätts är följande:

- Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck 2018-2022 (Dnr 171-116/2017)
- Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022 (Dnr 171-1526/2016)
- Program för ett jämställt Stockholm 2018-2022 (Dnr 434- 21/2017)
- Strategi för romsk inkludering 2018-2022 (Dnr KS 2018/000070)

MR-programmet omfattar även arbetet med nationella minoriteters rättigheter. Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter (KS 2018/000069) är lagstadgade och kommer att gälla till dess att handlingsplanen för nationella minoriteters rättigheter antagits.

Det nya programmet för de mänskliga rättigheterna är ett styrdokument som gäller för samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Ärendet

Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet) ska ge vägledning för stadens samtliga nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Programmets mål är: *Stockholms stad är en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism.*

De mänskliga rättigheterna slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Exempel på grundläggande fri- och rättigheter är: Rätten till utbildning, bostad, arbete, delaktighet i samhället och frihet från hat, hot och våld. Rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan.

Utifrån internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och sitt demokratiska uppdrag ska kommuner säkerställa att alla människor får lika tillgång till sina rättigheter samt likvärdig service och bemötande.

Stockholms stad har haft flera olika program för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Nu tar staden nästa steg och samlar arbetet i ett och samma program.

MR-programmet innehåller tre fokusområden:

- Kunskap och information
- Valfärd och service
- Delaktighet och inflytande

Fokusområdena utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter. MR-programmet och de tillhörande handlingsplanerna ska bidra till ett intensifierat arbete inom de tre fokusområdena. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska i detta arbete systematiskt öka sin kunskap, förbättra informationen och bemötandet samt stärka stockholmarnas delaktighet och inflytande.

Att arbeta sammanhållet med de mänskliga rättigheterna är inte en motsättning till att också synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Ett sätt att säkerställa rättigheter för individer och grupper med olika förutsättningar fortsatt är att handlingsplaner tas fram för:

- Att motverka rasism
- Barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad
- De nationella minoriteternas rättigheter
- Ett jämställt Stockholm
- Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck (hbtqi)
- Romsk inkludering

Arbetet med att uppnå målet med programmet och handlingsplanerna är nära kopplat till stadens demokratiarbete och arbetet med att uppnå FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 med fokus på principen Lämna ingen utanför.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stockholms stads arbete med de mänskliga rättigheterna är prioriterat.

Kommunfullmäktiges budget och dess inriktningsmål knyter an till området med tydliga ambitioner kring jämlik välfärd, rättvis klimatomställning samt utbildning, jobb och bostäder för alla. Detta förtydligas även med verksamhetsområdesmål 3.7 Stockholm ska vara en öppen, jämställd och demokratisk stad som samarbetar internationellt. Stadsledningskontoret erfar att ett styrdokument som tydligare vägleder nämnder och bolagsstyrelser i arbetet gällande säkerställandet av de mänskliga rättigheterna fyller ett behov och är efterfrågat.

Frågor om mänskliga rättigheter och demokrati; jämlikhet och jämställdhet, är centrala i den positiva bild av Sverige och Stockholm som finns internationellt och som staden behöver värna för att fortsätta vara en attraktiv stad. När den mediala och politiska diskussionen ofta målar upp en mörk bild av nuet och framtiden (krig,

klimatförändringar och gängkriminalitet) bör staden synliggöra och förstärka arbetet för mänskliga rättigheter där invånarna är delaktiga och har inflytande i de verksamheter som finns till för dem.

De styrdokument som togs fram 2018 har bidragit till att staden har flyttat fram positionerna och utvecklat rättighetsbaserade arbetssätt, många gånger i dialog med berörda målgrupper. Stadsledningskontorets bedömning är dock att arbetet till viss del har varit fragmentiserat och genomförs i stuprör.

Återblick på Skillnadernas Stockholm, stadens Hållbarhetsrapport 2021 och sociala hållbarhetskommisionens rapporter beskriver flera faktorer som påverkar förutsättningarna för stockholmarnas tillgång till de mänskliga rättigheterna. Rapporterna visar att den långsiktiga trenden i flera avseenden är positiv. Samtidigt synliggör rapporterna också ojämlikheter i levnadsvillkor och stora skillnader mellan olika grupper av stockholmare och olika områden i staden. Begreppet intersektionalitet har de senaste åren fått ökad betydelse, både inom forskning och i praktisk verksamhet.

Begreppet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland förstärka varandra. En stockholmare kan exempelvis vara kvinna, ha en funktionsnedsättning och identifiera sig som rom. Det kan innebära att hon blir utsatt utifrån flera diskrimineringsgrunder samtidigt vilket förstärker utsattheten. Utifrån detta kan MR-programmet underlätta i arbetet genom att sätta fokus på hur de olika rättighetsområdena påverkar och förstärker varandra.

MR-programmets tre fokusområden; kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande utgör grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare.

Stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om mänskliga rättigheter med särskilt fokus på att förebygga och motverka diskriminering och rasism, tillgodose barnets rättigheter, hbtqi-personers rättigheter, jämställdhet, nationella minoriteters rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att bidra till jämlika levnadsvillkor. Stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjligheter till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför.

Stadsledningskontoret kommer fortsätta följa upp alla nämnders och bolagsstyrelserns arbete för mänskliga rättigheter inom ramen för ordinarie uppföljningsprocess. Utöver detta ska stadsledningskontoret vartannat år göra en bedömning av stadens arbete som helhet med utgångspunkt i nämndernas och bolagsstyrelsernas rapportering i verksamhetsberättelsen, övrig relevant statistik och modell för arbetet med mänskliga rättigheter. Bedömningen ska sammanställas i en rapport som lämnas till kommunfullmäktige.

Slutligen, stadsledningskontorets sammantagna bedömning är att det är angeläget att staden antar ett nytt styrdokument som kan stärka och utveckla de ordinarie

processerna och samtidigt skapa en långsiktigt hållbar struktur för arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna.

Remissammanställning

Ärendet har initierats av kommunstyrelsen och remitterats till arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, valnämnden, äldrenämnden, överförmyndarnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norra innerstadens stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter, kommunstyrelsens pensionärsråd, Afrosvenskarnas riksförbund, Barnrättsbyrån, BRIS - Barnens rätt i samhället, Civil Rights Defenders, DHR Region Stockholm, E romani glinda, Epic Roma support Church, Finska Föreningen i Stockholm, Fredrika Bremer Förbundet, Funktionsrätt Stockholms stad, Human Rights Watch, Institutet för mänskliga rättigheter, Judiska församlingen i Stockholm, Le romane nevimata, Länsstyrelsen i Stockholms län, Nationella Centraförbundet Roma International, Organisationen romer, kultur, fritid, kunskap och tolerans, PRO Stockholm, RFSL stockholm, Riksförbundet Internationella romska och resande Kvinnocenter, Romano Paso, Romer i samhället, Romers rättigheter i samhället, Romsk stöd och pensionär förening för romer i alla åldrar, Rädda Barnen Öst, Sameföreningen i Stockholm, SPF Stockholm, Svenska FN-förbundet, Sveriges kvinnoorganisationer, Sveriges muslimska förbund, Tornedalningar i Stockholm och Unionen för romer och resande.

BRIS - Barnens rätt i samhället har meddelat att de inte har möjlighet att svara på remissen.

Överförmyndarnämnden, kommunstyrelsens pensionärsråd, Le romane nevimata, Afrosvenskarnas riksförbund, Barnrättsbyrån, Civil Rights Defenders, DHR Region Stockholm, E romani glinda, Epic Roma support Church, Finska Föreningen i Stockholm, Fredrika Bremer Förbundet, Human Rights Watch, Nationella Centraförbundet Roma International, Organisationen romer, kultur, fritid, kunskap och tolerans, PRO Stockholm, Riksförbundet Internationella romska och resande Kvinnocenter, Romano Paso, Romer i samhället, Romers rättigheter i samhället, Romsk stöd och pensionär förening för romer i alla åldrar, Rädda Barnen Öst, Sameföreningen i Stockholm, SPF Stockholm, Svenska FN-förbundet, Sveriges muslimska förbund och Unionen för romer och resande har inte inkommit med svar.

Innehållsförteckning

Arbetsmarknadsnämnden	17
Exploateringsnämnden.....	19
Fastighetsnämnden.....	20
Förskolenämnden.....	21
Idrottsnämnden	21
Kulturnämnden	22
Kyrkogårdsnämnden	23
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	24
Serviceämnden	24
Socialnämnden.....	26
Stadsbyggnadsnämnden.....	28
Trafiknämnden	29
Utbildningsnämnden.....	31
Valnämnden	32
Äldrenämnden	33
Bromma stadsdelsnämnd.....	33
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.....	34
Farsta stadsdelsnämnd	35
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.....	35
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	36
Järva stadsdelsnämnd	36
Kungsholmens stadsdelsnämnd	40
Norra innerstadens stadsdelsnämnd	41
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	43
Skärholmens stadsdelsnämnd	44
Södermalms stadsdelsnämnd	45
Stockholms Stadshus AB	46
Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030	52
Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor	54
Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter.....	54
Funktionsrätt Stockholms stad	55
Institutet för mänskliga rättigheter	56

Judiska församlingen i Stockholm	56
Länsstyrelsen i Stockholms län	58
RFSL Stockholm	59
Sveriges kvinnoorganisationer	62
Tornedalingar i Stockholm.....	64
Reservationer m.m.....	66

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 1 oktober 2024 följande.

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutade att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.
2. Arbetsmarknadsnämnden beslutade att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Johan Kling (C), se Reservationer m.m.

Reservation av Christina Tufvesson (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Per Rosencrantz m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Ann-Christine Carlberg (SD), se Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 18 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen ställer sig positiv till att det i programmet tydligt anges att nämnder och bolagsstyrelser ska synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med de mänskliga rättigheterna med särskilt fokus på diskriminering. Utöver det ser förvaltningen positivt på förslaget om stadsledningskontorets sammanfattande bedömning av stadens arbete med de mänskliga rättigheter (som ska ske vartannat år). Bedömningen kommer att utgöra en bra grund för fortsatt arbete med att flytta fram positionerna inom de mänskliga rättigheterna. Utöver det är det positivt med hänvisningar till andra stadsövergripande program, såsom Stockholms stads kvalitetsprogram.

Förvaltningen anser dock att programmet i dess nuvarande form saknar tydlighet i hur stadens verksamheter, nämnder och bolagsstyrelser ska använda programmet. Förvaltningen önskar en tydligare beskrivning av hur programmet kan implementeras i ordinarie verksamhetsprocesser. Vidare ser förvaltningen att det vore positivt om det togs fram ett antal indikatorer för att tydligt och långsiktigt kunna mäta, synliggöra resultat och identifiera utmaningar.

Modellerna som presenteras i programmet; rättighetsbaserat arbetssätt och modellen av en trappa anser förvaltningen är konkreta inslag och adekvata verktyg för det systematiska arbetet med de mänskliga rättigheterna.

Förvaltningen önskar ett förtydligande och en mer ingående förklaring kring hur det rättighetsbaserade arbetet skulle kunna vara ett sätt att rent praktiskt skapa goda förutsättningar för ett hållbart och enhetligt rättighetsarbete i Stockholms stad. För att rättighetsbaserat arbetssätt ska få ett genomslag i staden behövs en tydligare styrning där en möjlig formulering skulle kunna vara: ”Alla förvaltningar och bolag skall tillämpa ett rättighetsbaserat arbetssätt”.

Vidare saknar förvaltningen en inramning av utmaningarna som finns gällande de MR-områden som programmet omfattar. Avsnittet skillnader i levnadsvillkor är för generell och stycket skulle med fördel istället kunna inriktas på de utmaningar inom rättighetsområdena som staden identifierat.

För att utveckla antidiskrimineringsarbete anser förvaltningen att jämlikhetsdata är ett kraftfullt verktyg. Under avsnittet Kunskap och information kan programmet uppmuntra verksamheter att skaffa sig fördjupad kunskap om förutsättningar om olika gruppers behov. Att arbeta med jämlikhetsdata är ett sätt att få underlag för att förstå var diskriminering sker, var ojämlika förutsättningar finns och vilka åtgärder som behövs.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser vidare att rubriken ”Avgränsningar” blir missvisande eftersom stycket mer handlar om hur de olika programmen ska bilda en helhet i rättighetsfrågor snarare än att vara avgränsade och åtskilda. Stycket kan ses över så syftet blir tydligare.

De tre fokusområden som beskrivs i programmet är relevanta men förvaltningen anser att de skulle kunna beskrivas mer ingående med syfte att skapa mer vägledning och riktning i rättighetsarbetet.

För att skapa en förståelse för helheten och det praktiska arbetet som avses, anser förvaltningen att avsnittet ”Fokusområde för stadens arbete med mänskliga rättigheter” bör kopplas ihop tydligare med trappmodellen och presenteras tidigare i programmet.

Förvaltningen anser också att anledningen till att funktionshinderperspektivet lyfts ut till ett eget program bör förtydligas. Under avsnittet Velfärd och service skulle begreppet universell utformning behöva en tydligare beskrivning samt en hänvisning till nuvarande program för tillgänglighet och delaktighet.

Programmet refererar till diskrimineringsgrunderna men förvaltningen saknar en presentation av dessa för att tydliggöra kopplingen till lagstiftning. Programmet använder en del fackspråk som kan behöva förtydligas för läsaren. Vidare anser förvaltningen att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna skulle behöva presenteras tillsammans med de tilltänkta handlingsplanerna för att ge en tydlig helhetssyn och riktning för stadens rättighetsarbete.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

1. Exploateringsnämnden beslutar att överlämna exploateringskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av André Nilsson (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Svante Linusson (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Dennis Wedin m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 26 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret bedömer förslaget till ett program för de mänskliga rättigheterna som positivt.

Enligt budget 2024 ska stadens arbete för att stärka de mänskliga rättigheterna, barns rättigheter och jämställdhet prioriteras och genomsyra stadens verksamheter. Arbetet är en central del i genomförandet av visionen om ett Stockholm för alla. Arbetet med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalyser ska fortsätta och barnkonsekvensanalyser ska göras. Stockholms stad ska vara ledande i genomförandet av FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030.

De globala målen grundas på mänskliga rättigheter och ett systematiskt och sammanhållet arbete med de mänskliga rättigheterna är en förutsättning för att uppnå målen i Agenda 2030. Exploateringskontoret ser det som positivt att Stockholms stad stärker arbetet med mänskliga rättigheter genom ett sammanhållet MR-program, då de mänskliga rättigheterna är samverkande och odelbara. Kontoret bedömer det även som positivt att handlingsplaner för de olika rättighetsområdena tas fram, för att stärka arbetet med exempelvis barnrätt och jämställdhet. Handlingsplanernas utformning och innehåll kommer i hög utsträckning att påverka möjligheten att nå kommunfullmäktiges mål.

Ett program inom stadens organisation ska vara aktiverande. Utifrån detta skulle programmets läsbarhet och verkan öka om programmets disposition ses över med tydliga och långsiktiga mål inom programmets olika fokusområden. Detta skulle även kunna stärka vägledningen i förvaltningarnas fortsatta arbete. Programmet kunde även tydliggöra vad staden som organisation kan göra men även innehålla målsättningar som uppnås tillsammans med andra, exempelvis näringslivet, civilsamhället, akademien och stockholmarna inom respektive fokusområde.

Exploateringskontoret arbetar löpande och systematiskt med social hållbarhet och mänskliga rättigheter i stadsutvecklingsprocessen och vid beslutsprocesser för att säkerställa att bostäder, gator och de offentliga rummen är tillgängliga och trygga för alla.

Kontoret gör jämställdhetsanalyser vid beslutsfattande och analyser av projektens påverkan på personer som lever med funktionsnedsättningar. Vid utformande av allmänna platser eftersträvas universell utformning som bidrar till tillgängliga mötesplatser för alla stockholmare.

Kontoret arbetar kontinuerligt med att nå fler målgrupper, med särskilt fokus på de grupper som är svåra att nå, i dialog och samrådsprocesser.

Stockholms stad har som mål att vara ledande i genomförandet av FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 och de globala målen grundas på mänskliga rättigheter. Ett systematiskt arbete med de mänskliga rättigheterna är därför en förutsättning för att uppnå målen i Agenda 2030. Kontoret ser därför att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna fyller en viktig funktion i detta arbete.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2024 följande.

Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar fastighetskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Hansi Karppinen (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Frank Hojem (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Henrik Virro m.fl (M), se Reservationer m.m.

Ersätтарыttrande av Lovisa Hedin (KD), se Reservationer m.m.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 8 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Fastighetskontoret är positiva till det nya programmet i sin helhet. Kontoret berörs av alla tre fokusområden och det pågår arbete inom dessa, såväl som inom merparten av trappstegen i modellen.

Kontoret är positiva till att programmet förtydligar stadens ambitioner i arbetet och pekar ut de arbetssätt och metoder som ska användas. Kontoret är även positiva till att MR-arbetet ska integreras i stadens ordinarie processer och ledningssystem och betonar vikten av att mål och aktiviteter i framtida handlingsplaner inkluderas i verksamhetsplanering och kommunfullmäktiges budget. Detta för att ge bästa möjliga förutsättningar för genomförbarhet. Gemensamma satsningar där flera förvaltningar får liknande uppdrag samma år kan ge större resurseffektivitet. Kontoret ser det även som positivt om dessa handlingsplaner kommer till tidigt i arbetet med programmet.

Vidare anser kontoret att programmet är av lagom längd och detaljeringsgrad för att vara kommunikativt användningsbart. De fokusområden som har valts och metoden som presenteras är relevanta och användningsbara.

När programmet är beslutat ser kontoret ett behov av gemensamma kommunikations- och utbildningsinsatser som förvaltningarna kan ta del av.

Kontoret efterfrågar slutligen ett förtydligande av hur uppföljning av MR-programmet, Programmet för tillgänglighet och delaktighet, som kommer fortsätta gälla, samt målet i nya Miljöprogrammet om en rättvis och inkluderande omställning ska göras, då dessa målområden delvis går in i varandra.

Förskolenämnden

Förskolenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2024 följande.

Förskolenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation av Åsa Nilsson Söderström (L) och Ismail Ali (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Sophia Granswed Baat m.fl (M), se Reservationer m.m.

Förskoleförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 juni 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förskoleförvaltningen är positiv till ett samlat program för arbetet för de mänskliga rättigheterna och dess tillhörande sex handlingsplaner som syftar till att uppnå jämlika levnadsvillkor i staden. Förvaltningens arbete inkluderar programmets samtliga tillhörande handlingsplaner och förvaltningen är av uppfattningen att handlingsplanerna kan bidra till ett mer riktat arbete mot prioriterade grupper. Handlingsplanerna kan även bidra till kvalitetsutveckling och ökad likvärdighet i förvaltningens arbetsprocesser internt, såväl som i samverkan med stadsdelsförvaltningar och enskilt drivna förskolor. Förvaltningen är också positiv till att barns levnadsvillkor inom Stockholms stad lyfts fram som exempel i programmet.

Vidare menar förvaltningen att vid programmets presentation av de överenskommelser som Sverige undertecknat och ratificerat, skulle det kunna förtydligas från när barnkonventionen är svensk lag.

Sammanfattningsvis är förvaltningen positiv till att det relativt kortfattade programmet rymmer såväl komplexa frågor, exempelvis det intersektionella perspektivet, som modeller för hur arbetet kan utformas.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2024 följande.

Idrottsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Reservation av Mikael Petterson (C), se Reservationer m.m.

Reservation av Hanna Wistrand (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Anna Cederschiöld Stuart m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Idrottsförvaltningen är positiv till att staden samlar de tidigare MR-programmen till ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna. Det är bra att programmet tar avstamp i internationella FN-konventioner och samtidigt på ett tydligt sätt plockar ner det till lokal nivå och beskriver kopplingen till kommunens ansvar och uppdrag. Förvaltningen är även positiv till att ett antal handlingsplaner ska tas fram som kan konkretisera arbetet och ser gärna att insatser och aktiviteter i handlingsplanerna kopplas till artiklar från FN-konventionerna samt nationella mål inom respektive område.

Programmets tre fokusområden är relevanta och grundläggande för stadens arbete med att säkerställa de mänskliga rättigheterna och verka för jämlika levnadsvillkor. Det är mycket bra att fokusområdena är generella och därav går att tillämpa i hela staden oavsett verksamhet. Förvaltningen är även positiv till modellen i form av en trappa som har tagits fram då den kan vara ett konkret stöd i nämndens utvecklingsarbete.

Funktionsrättsperspektivet finns bra representerat i programmet men förvaltningen önskar en tydligare förklaring till varför Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning hålls utanför detta sammanhållna MR-program. Ett ytterligare steg för staden i framtiden bör vara att inkludera även detta program och ta fram en underliggande handlingsplan för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Förvaltningen önskar även ett förtydligande samt tydligare skrivningar kring hur MR-programmet och Stockholms stads kvalitetsprogram hänger ihop och stärker varandra.

Under fokusområde Delaktighet och inflytande önskar förvaltningen att barnperspektivet tydliggörs ytterligare genom att barns rätt till delaktighet och inflytande förtydligas kopplat till medborgardialoger och medborgarbudget, exempelvis genom att lägga till begreppet ”fokusgrupper”.

Slutligen önskar förvaltningen att rätten till fritid läggs till som exempel på grundläggande fri- och rättigheter under rubriken Vad är mänskliga rättigheter?

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 1 oktober 2024 följande.

1. Kulturnämnden överlämnar kulturförvaltningens och Stadsarkivets tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Reservation av Isabel Smedberg-Palmqvist (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Jonas Naddebo (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Kristina Lutz m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Ersättaryttrande av Destiny Zandi-Lindgren (KD), se Reservationer m.m.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 september, 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Kulturförvaltningen och Stadsarkivet ställer sig bakom programmets mål och fokusområden. Ett gemensamt program för stadens MR-arbete, med prioriterade fokusområden och en gemensam modell för arbetet, skapar bättre förutsättningar för stadens verksamheter att tillsammans säkra invånarnas mänskliga rättigheter.

Samtidigt är det viktigt att anpassa arbetet utifrån olika individers och grupperns olika levnadsvillkor och möjligheter. Kulturförvaltningen och Stadsarkivet ser därför positivt på framtagandet av handlingsplaner som konkretiserar mål och insatser utifrån identifierade utmaningar och analyser.

Kulturförvaltningen arbetar för att alla stockholmare ska ha tillgång till kultur och möjlighet att delta i kulturlivet. Förvaltningen behöver ständigt anpassa sina arbetsätt och verktyg, inte minst för att nå underrepresenterade grupper. Stadsarkivet bär ett stort ansvar att se till att offentlighetsprincipen är känd och efterföljs. Stadsarkivet fortsätter sträva efter att öka kunskapen om arkiven, anpassat efter individers och grupperns olika villkor och förutsättningar, samt ökar möjligheten för medborgare att vara delaktiga i arbetet med arkivmaterial. Det nya MR-programmets helhetsgrepp lägger en stabil grund för hur arbetet med de mänskliga rättigheterna ska genomsyra kulturförvaltningens och Stadsarkivets verksamheter.

För att lyckas med genomförandet av MR-programmet är det dock viktigt med samverkan och samordning mellan stadens förvaltningar och bolag. Det handlar, exempelvis, om samordning för att skapa bättre former för dialog och inflytande för grupper som är svåra att nå, gemensamma kompetenshöjande insatser, informationsinsatser, samt framtagande av relevant statistik och annat underlag som kan ligga till grund för analyser. Alla kan och bör inte göra allt på egen hand.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Kyrkogårdsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till Kommunstyrelsen som svar på remissen.

Kyrkogårdsförvaltningen tjänsteutlåtande daterat den 10 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Kyrkogårdsförvaltningen ställer sig positiva till programmet och delar kommunstyrelsens uppfattning om att staden behöver en sammanhållen och långsiktig strategi för arbetet med jämlika levnadsvillkor för stockholmare.

Miljö- och hälsoskyddsnamnden

Miljö- och hälsoskyddsnamnden beslutade vid sitt sammanträde den 1 oktober 2024 följande.

Miljö- och hälsoskyddsnamnden godkänner miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss.

Reservation av Elin Hjelmestam (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Ashna Ibrahim (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Torbjörn Erbe m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Miljöförvaltningen anser att förslaget till Program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet) är välstrukturerat och kommer att utgöra en god grund för stadens arbete med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Förvaltningen anser vidare att det är positivt att frågorna samlas i ett övergripande program som därefter konkretiseras genom handlingsplaner; vilket då också är i linje med hur staden arbetar med andra övergripande frågor – exempelvis miljöprogram med tillhörande handlingsplaner. De fokusområden som pekas ut är relevanta, och att de är generellt formulerade ökar också möjligheten för stadens respektive verksamheter att hitta lämpliga tillämpningar inom sina respektive verksamhetsområden.

Miljöförvaltningen vill också framhålla att det både är klokt och önskvärt att arbetet och uppföljningen ska utgå från stadens ordinarie processer och ledningssystem. Tonvikten för nämnder och bolag läggs således på de faktiska åtgärderna, snarare än att tillskapa särskilda redovisningar av genomfört arbete. Förvaltningen ställer sig också positiv till att stadsledningskontoret vartannat år gör en bedömning av stadens arbete med utgångspunkt i nämndernas rapportering, för att ge en bild av stadens MR-arbete i sin helhet.

Serviceämnden

Serviceämnden beslutade vid sitt sammanträde den 1 oktober 2024 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Ärendet förklaras omedelbart justerat.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 juli 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är positivt att samla flera program som rör olika aspekter av de mänskliga rättigheterna i ett eftersom det underlättar styrning, uppföljning och tillämpning. När liknande angreppssätt har anammats, i exempelvis stadens kvalitetsprogram, ser förvaltningen att det gett goda resultat. Dock anser förvaltningen att det är nödvändigt att handlingsplaner för programmets olika delar tas fram i enlighet med förslaget. Dessa kommer underlätta arbetet och

implementeringen vilket främjar att staden jobbar mot samma mål, har samma förhållningssätt och behandlar stockholmarna likvärdigt. Förvaltningen vill framhålla att för att programmet verkligen ska få reell effekt behöver handlingsplanerna utformas så att de konkretisera arbetet.

Serviceförvaltningen bidrar framförallt två av de tre fokusområdena i det nya MR-programmet, fokusområde ”Kunskap och information” och ”Välfärd och service”. Förvaltningen möter stockholmarna i bland annat verksamhetsområde Rekrytering och verksamhetsområde Kontaktcenter Stockholm och identifierar att det främst är inom dessa verksamheter som förvaltningen kan bidra genom att systematiskt öka kunskap, förbättra informationen och bemötandet gällande mänskliga rättigheter.

Serviceförvaltningen har sedan flera år arbetat med kompetenshöjande insatser för medarbetarna om normer och jämställdhet. Senaste året har förvaltningens interna utbildning gjorts om med fokus på främst normer och normmedvetenhet och med utgångspunkt från FN:s deklaration för de mänskliga rättigheterna, Agenda 2030 och stadens budgetmål. Samtliga medarbetare har nu genomgått denna utbildning och utvärderingarna vittnar om att det varit uppskattat, en ögonöppnare för många och visat på vikten av att utbilda och påminna om respekten för alla lika värde samt knyta an till historien och styrande dokument. Förvaltningen har för avsikt att fortsätta med utbildningen inom ramen för introduktionen av nyanställda.

Verksamhetsområde rekrytering har sedan 2015 en arbetsgrupp som särskilt fokuserar på att omvärldsbevaka och lyfta in fokus på fördomsmedvetenhet och inkludering i stadens rekryteringar. Konkreta resultat av detta är att Stockholms stad nu rekryterar till allt fler roller utan att efterfråga personliga brev och istället fokuserar på den kompetens som efterfrågats istället för vad som skrivs i ett personligt brev. Allt fler kandidater referenstas nu via så kallad digital referenstagnation som säkerställer att samma frågor ställs och att referensgivaren identifierar sig med mobilt bankID. Detta istället för att rekryteraren eller rekryterande chef ringer upp och på så vis skapar sig subjektiva uppfattningar utifrån vad referensgivaren säger samt genom att ställa olika följdfrågor för olika kandidater. På detta sätt blir rekryteringarna mer fördomsmedvetna och fokuserar på kompetensen och inte på irrelevanta aspekter som fritidsintressen, namn eller civilstånd.

Under åren har även förändringar i annonstexter gjorts och frågor som ställs till rekryterande chefer har utvecklats för att öka fördomsmedvetenheten samt åtskilliga utbildningar i kompetensbaserad rekrytering har hållits för att förklara och motivera varför metodiken är viktig att använda när staden rekryterar. Verksamhetsområdet har även blivit inbjudna till Utbildningsförvaltningen för att berätta om fördomsmedveten rekrytering och verksamhetschefen har lyft frågan på externt rekryteringsnätverk samt för samtliga HR-chefer i staden.

Servicehandläggare inom Kontaktcenter Stockholm möter stockholmarna på daglig basis och har i syftet att stärka arbetet med de mänskliga rättigheterna gått utbildningen in normer och normmedvetenhet som tagits fram inom förvaltningen.

Kopplat till stadens MR-arbete och det nya programmets implementering vill förvaltningen lyfta fram att det är möjligt och att i större utsträckning nyttja Kontaktcenter Stockholm som en väg in till staden och ser att det kan bidra positivt till likvärdigt bemötande och service till stadens medborgare. Verksamhetens professionalitet, som bland annat visar sig genom befintligt systemstöd, talsvar, kunskapsdatabaser, utbildningar i bemötande och effektiv kund- och samtalshantering m.m. är väl i linje med programmets intentioner om arbete i linje med mänskliga rättigheter. Genom att nyttja Kontaktcenter Stockholms upparbetade arbetssätt kan det bidra till programmets målsättning om att ”förebygga och motverka diskriminering och rasism samt tillgodose barnets rättigheter, hbtqi-personers rättigheter, jämställdheten, nationella minoriteters rättigheter, äldre personers rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning.”

Förvaltningen ser också att delande av statistik, analys och en ökad dialog mellan Kontaktcenter Stockholm och de förvaltningar som nyttjar tjänsterna kan utvecklas för ge underlag till stadens verksamheter i arbete med att nå programmets målsättning om att ”metoder och arbetssätt för kartläggningar och analyser är anpassade för och används i verksamheten, exempelvis rättighetsbaserat arbetssätt, barnkonsekvensanalys, jämställdhetsanalys och universell utformning.”

Vidare ser förvaltningen goda möjligheter att använda Kontaktcenter Stockholm till att informera stockholmarna om stadens MR-arbete vilket är i linje med MR-programmet som lyfter att, ”Exempelvis behövs kunskap inom stadens verksamheter om de nationella minoriteternas rättigheter” och ”stadens verksamheter behöver informera stockholmarna om deras rättigheter och stadens arbete med MR.”

Värt att notera är att serviceförvaltningen är en intäktsfinansierad verksamhet och nyttillkomna uppdrag bör hanteras inom ordinarie process för uppdrag och prislista som finns etablerad mellan kommunstyrelsen och servicenämnden.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2024 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Jan Jönsson (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Henrik Falk (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Andrea Hedin m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Ersätтарыtrande av Maurice Forslund (KD), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 26 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen ser överlag positivt på att staden får ett samlat, övergripande program för de mänskliga rättigheterna. Det är bra att programmet visar på att de mänskliga rättigheterna är ömsesidigt samverkande och odelbara, och att begreppet

intersektionalitet lyfts fram. Det är viktigt att öka kunskapen om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra och förstärka varandra och hur staden kan arbeta för att motverka det. Stockholms stad kan inte arbeta med "en diskrimineringsgrund i taget", utan behöver ta ett helhetsgrepp om frågan, såsom stadsledningskontoret skriver.

Det föreslagna programmet är lättillgängligt och koncist. Det innehåller arbetssätt och modeller som kan vara till hjälp för förvaltningar och verksamheter i staden i deras arbete med de mänskliga rättigheterna. Programmet är dock på en övergripande nivå och därför blir det viktigt att de handlingsplaner som ska tas fram kopplat till programmet blir med konkreta och tydliga. Förvaltningen ser också positivt på att uppföljning av programmet ska ske i befintliga uppföljningssystem.

Programmets första fokusområde är "Kunskap och information" och det framhålls i programmet att "samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska öka sin kunskap" inom området. Förvaltningen delar den uppfattningen, och ser att det finns behov av ett samlat stöd i kompetenshöjande insatser. Det vore exempelvis positivt med en sammanfattande grundutbildning i mänskliga rättigheter på utbildningsplattformen, som sedan kan kompletteras med fördjupande utbildningar, vilket i nuläget finns inom vissa områden, men saknas inom andra.

Programmets andra fokusområde är "Välfärd och service", och handlar bland annat om att stadens verksamheter ska vara tillgängliga och alla medarbetare ska bemöta stockholmarna likvärdigt och det tredje fokusområdet är "Delaktighet och inflytande." Dessa tre fokusområden går till stor del hand i hand med intentionerna i den nya socialtjänstlagen, som bland annat syftar till att socialtjänsten ska vara kunskapsbaserad, arbeta förebyggande samt vara mer lätt tillgänglig. I inledningen av den nya lagen fastslås att socialtjänsten med utgångspunkt i demokrati och solidaritet ska främja enskildas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlika och jämställda levnadsvillkor, och
- aktiva deltagande i samhällslivet, samt att verksamheten ska bygga på respekt för enskildas självbestämmanderätt och integritet.

Det lagen fastslår om socialtjänstens övergripande mål och principer stämmer alltså även väl överens med programmets tredje fokusområde, samt med det rättighetsbaserade arbetssätt som förespråkas i programmet. För att stärka barns rättigheter omformuleras vissa bestämmelser i enlighet med Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Lagrådsremissen innehåller också förslag och bedömningar för att stärka barns rättigheter bl.a. barns rätt till information i kontakt med socialtjänsten och att orosanmälningar för barn blir sökbara.

Eftersom det finns flera beröringspunkter mellan programmet för mänskliga rättigheter och förslagen i nya socialtjänstlagen finns det fördelar med att arbetet med

omställningen inom socialtjänsten och implementering av MR-programmet harmonisera med varandra.

Enligt stadsledningskontorets förslag ska det nya MR-programmet ersätta fem befintliga program/strategier inom området, och ett antal handlingsplaner kommer att tas fram som komplement till programmet. Eftersom handlingsplanerna ännu inte är antagna är det i nuläget svårt att bedöma vad den här förändringen innebär, och i vilken utsträckning handlingsplanerna kommer att motsvara de befintliga programmen.

De befintliga program som ersätts kommer (med undantag av Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter) att upphöra att gälla direkt när det nya MR-programmet antas. Eftersom handlingsplanerna ännu inte är antagna finns en risk att det uppstår en period när staden saknar konkreta styrdokument på dessa områden, exempelvis gällande barns rättigheter och romsk inkludering. Förvaltningen bedömer att det är viktigt att säkerställa att denna förändring inte medför minskat fokus på dessa frågor, och inte heller innebär en ambitionssänkning. Gällande barns rättigheter pågår ett arbete för att säkerställa att staden ska leva upp till barns lagstadgade rättigheter enligt barnkonventionen, och det är av stor vikt att detta arbete fortgår, även om det nuvarande programmet för barnets rättigheter och inflytande upphör.

Samtidigt avgränsas det föreslagna MR-programmet i relation till andra program, exempelvis program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning och Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation. Dessa program, som kommer att finnas kvar, har nära kopplingar till mänskliga rättigheter, och det är viktigt att staden har ett sammanhållet arbete även kring dessa frågor.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Jonas Naddebo (C), se Reservationer m.m.

Reservation av Björn Ljung (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Jan Valeskog m.fl. (S), Maria Mustonen m.fl. (V) och Cecilia Obermüller (MP), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Johan Nilsson m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Ersättaryttrande av Mikael Valier Furtenbach (KD), se Reservationer m.m.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 23 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret anser att MR-programmet ger en bra grund för vägledning i arbetet med de mänskliga rättigheterna. Kontoret välkomnar att MR-programmet samlar de mänskliga rättigheterna i ett gemensamt program och tydliggör att alla rättigheter är en del av samma helhet och samverkar med, och påverkar, varandra.

Översiktsplanen slår fast att all stadsutveckling ska vara socialt värdeskapande. Målet om en sammanhängande stad är utgångspunkt i arbetet att planera ett Stockholm för alla. Stadsbyggnadskontoret anser att MR-programmet ger ett bra stöd i att uppnå översiktsplanens mål genom programmets föreslagna fokusområden. Kontoret arbetar idag med att utveckla kommunikation och dialog kring stadsutveckling, vilket ligger i linje med fokusområdena kunskap och information samt delaktighet och inflytande.

MR-programmet är skrivet på en övergripande nivå och stadsbyggnadskontoret välkomnar att det ska kompletteras med ett antal handlingsplaner. Kontoret anser att det kommer att hjälpa att konkretisera och fördjupa stadens arbete med de mänskliga rättigheterna.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 oktober 2024 följande.

1. Trafiknämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Trafiknämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Sara Svanström (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Markus Berensson m.fl. (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Ulf Walther m.fl. (S) och Maria Mustonen m.fl. (V), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Dennis Wedin m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontorets bedömning är att det är angeläget att staden antar ett styrdokument som kan stärka och utveckla de ordinarie processerna och samtidigt skapa en långsiktigt hållbar struktur för arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna i stadens alla nämnder och bolagsstyrelser. Kontoret anser också att det är ett steg i rätt riktning att samla stadens arbete med de mänskliga rättigheterna under ett och samma program.

Trafikkontoret vill lyfta det faktum att det finns områden som beskrivs att inte fullt ut omfattas av MR-programmet. Ett exempel är rättigheter för personer med funktionsnedsättning. ”Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning” presenteras under rubriken ”Avgränsningar” och anses endast

tangera programmet för mänskliga rättigheter. Denna skrivning skapar en otydlighet hur dessa frågor ska inkluderas i arbetet med de mänskliga rättigheterna.

Trafikkontoret uppfattar att personer med funktionshinder och funktionshinderorganisationerna anser att mänskliga rättigheter är ett viktigt verktyg för att stärka deras delaktighet, inte minst i det offentliga rummet.

Samtidigt nämns de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning på ett föredömligt sätt under flera andra rubriker i programmet.

Trafikkontoret anser att det bör framgå på ett tydligare sätt hur ”Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning” och andra områden som omfattas av mänskliga rättigheter men som ligger utanför MR-programmets innehåll ska inkluderas i arbetet med genomförandet av programmet, exempelvis vid samverkan, uppföljning med mera. För ökad tydlighet skulle MR-programmet också kunna kompletteras med en illustrativ helhetsbild av stadens MR-arbete samt de underliggande programmen.

Implementeringen av MR-programmet kommer vara viktigt och Trafikkontoret skulle gärna se att det tydliggjordes hur det är tänkt att ske. Det är bland annat viktigt att det ges medel för implementering och att det tydliggörs ansvar inom sektorer där ansvar delas mellan Stadsdelsförvaltningarna och Fackförvaltningar (för att möjliggöra stadsövergripande likabehandling där ansvar är delat etcetera). Rubriken ”Rättighetsbaserat arbetssätt” beskriver, om än grundligt, hur arbetet kan inledas. Trafikkontoret menar att det till exempel behövs vägledningar och handlingsplaner.

De tre fokusområden som beskrivs är bra utgångspunkter för det fortsatta arbetet. Trafikkontoret har några synpunkter och frågetecken kopplat till dem.

Kunskap och information är viktigt och beskrivs överlag på ett bra sätt i MR-programmet. Trafikkontoret vill betona vikten av att genomföra ett väl genomtänkt arbete där kunskapen hos samtliga medarbetare utökas om de mänskliga rättigheterna och hur det påverkar den verksamhet som vederbörande arbetar i. Detta bör ske innan information och eventuella symboler visas för allmänheten. Om det inte görs ser kontoret en risk att genomförandet brister i förhållande till ambitionsnivån.

Under Välfärd och service nämns att ”det finns stora möjligheter att arbeta för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras, så väl i bemötandet av enskilda individer som i stadsutvecklingsprocessen, genom att se till att bostäder, gator och de offentliga rummen är tillgängliga och trygga för alla”. Trafikkontoret instämmer i skrivningen och vill belysa att det pågår ett ständigt utvecklingsarbete i syfte att förbättra kontorets del i stadsutvecklingsprocessen. Målsättningen är att trafikkontoret ska vara en aktiv part i arbetet med att skapa tillgängliga och trygga offentliga rum för alla.

Arbetet med att tillgängliggöra staden för alla invånare har varit en viktig del av trafikkontorets arbete under många år och det finns flera lärorika exempel från det utvecklingsarbete som pågår inom kontoret för att stärka arbetet med mänskliga

rättigheter. Till exempel har kontoret arbetat med att öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att röra sig fritt i hela staden.

Kontoret har också arbetat senaste åren med att utveckla staden till att bli mer barnvänlig och inkluderande. Kontoret skapar förutsättningar för att inkludera unga i aktiveringen av offentliga rum. Unga bjuds in för att tillsammans med kontoret skapa kultur och upplevelser i det offentliga rummet. Det är viktigt att barn och unga ska kunna ta plats i det offentliga rummet och växa i sin roll som kulturutövare. Kontoret arbetar aktivt med att involvera unga i olika utvecklingsprojekt. Ungas innovativa tankar och förväntningar på stadens utveckling är en viktig aspekt att lyfta fram i stadsplaneringen.

För tillfället pågår ett utvecklingsarbete för att bättre ta tillvara på synpunkterna som kommer in via Tyck till-appen. Under 2024 har kontoret analyserat inkomna synpunkter i syfte att identifiera åtgärder som kan förbättra servicen gentemot stockholmarna. Inom ramen för arbetet planeras data från Tyck till-appen att användas som underlag för platsanalyser, exempelvis i arbetet med att förbereda för samt utvärdera sommarplatser inom Levande Stockholm. De kommande åren avser kontoret dessutom att utveckla Tyck till-appen för att i ännu högre grad och på bredare front använda data från inkomna synpunkter som underlag för fler delar av kontorets verksamhet. Utifrån dataanalyser av Tyck tillsynpunkterna hoppas vi kunna synliggöra vilka delar av staden som nyttjar sin möjlighet till delaktighet och vilka som är tysta, vilket kan hjälpa staden som helhet att förstå var det finns ett behov av att stärka delaktigheten och vart man ska rikta insatser.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation av Jan Jönsson (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Claes Nyberg (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Andrea Hedin m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Ersätтарыtrande av Frida Bondesson (KD), se Reservationer m.m.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på att samla arbetet med de mänskliga rättigheterna i ett och samma program. Ett sammanhållet program bör vara lättare för verksamheterna att förhålla sig till. Förvaltningen ser även positivt på att begreppet intersektionalitet används för att uppmärksamma olika maktordningar i samhället och hur dessa

påverkar människor. I MR-programmet används begreppet ”normkritik”. Detta är inte ett ord som används i dagens läroplan, utan har bytts ut till ordet ”normmedvetenhet”. Förvaltningen föreslår att samma begrepp används i MR-programmet.

Vidare konstaterar förvaltningen att det föreslagna MR-programmet ska fungera som ett paraply för de tillhörande sex handlingsplanerna. Förvaltningen ser en risk att för många olika styrdokument skapar oklarhet och gör arbetet ineffektivt. Förvaltningen vill därför framhålla att det är viktigt att göra dokumenten begripliga för verksamheterna, till exempel genom konkreta mål. Detta blir en viktig del i arbetet med att implementera MR-programmet och handlingsplanerna. Staden behöver en strategi för att tydliggöra och skapa information om hur program och handlingsplaner hänger ihop samt hur de är tänkta att utveckla och påverka framtiden för barn, unga och vuxna i staden.

Ansvar för genomförande och samverkan ska enligt MR-programmet ligga på nämnder och bolagsstyrelser. MR-programmet beskriver att utmaningarna är tvärssektoriella och kräver samverkan med såväl interna som externa aktörer. Förvaltningen instämmer i bedömningen men önskar att formerna för hur detta ska organiseras förtydligas.

Valnämnden

Valnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 2 oktober 2024 följande.

Som svar på remissen "Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna" (Dnr KS 2023/1159) hänvisas till valnämndens kanslis tjänsteutlåtande.

Valnämndens kanslis tjänsteutlåtande daterat den 11 juli 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Valnämndens kansli ser positivt på att ett gemensamt tag tas i denna fråga. Det är av största vikt att hela staden krockar arm för att förstärka arbetet för mänskliga rättigheter och delaktighet.

Valnämndens kansli har inte till uppgift att öka valdeltagandet, men väl att säkerställa att alla som har rösträtt, och som vill rösta, har goda möjligheter till det. Tack vare ett sammanhållet MR-program, och medföljande arbetssätt, kan valnämndens kansli öka sin kunskap och hitta metoder för hur förutsättningarna för att kunna rösta kan förbättras.

Valnämnden ser de tre fokusområdena som viktiga byggstenar i sin verksamhet.

Under fokusområdet ”Välfärd och service” finns två skrivningar som valnämnden särskilt vill lyfta:

1. ”Ett likvärdigt och respektfullt bemötande av alla stockholmare är centralt för att tillgodose de mänskliga rättigheterna i stadens verksamheter”

Bemötandet av väljaren på röstmottagningsstället är av yttersta vikt. Vid utbildning av valarbetare arbetar kansliet intensivt varje valår för att säkerställa att

röstmottagarna ger ett gott och icke diskriminerande bemötande. Alla valarbetare ska bemöta väljarna likvärdigt, och samtidigt ta hänsyn till individuella behov.

2. ”Stadens verksamheter ska skapa lösningar med universell utformning vilket innebär att produkter, miljöer och tjänster ska utformas för att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning. Det kan handla om informationstjänster, byggd miljö och allmänna platser.”

Rådande svenska valsedelssystem kräver stora informationsinsatser och stora fysiska ytor. En återkommande utmaning är att finna tillgängliga och värdeneutrala röstningslokaler för förtidsröstningen och valdagen. Dessa lokaler ska också vara belägna runt om i hela Stockholms stad så att väljarna har nära till sina respektive röstningslokaler. Valnämnden är här beroende av samarbete med stadens övriga förvaltningar och bolag. Med implementering av MRprogrammet finns en förhoppning om samsyn i staden som kan leda till ökad demokratisk delaktighet hos stockholmarna.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2024 följande.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om förslaget till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Reservation av Nike Örbrink (KD), se Reservationer m.m.

Reservation av Margita Jacobsson (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Hugo Laigar m.fl. (M) och Malin Frick (C), se Reservationer m.m.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 19 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i att det är bra att staden får ett övergripande program som styr arbetet med de mänskliga rättigheterna i stället för många olika dokument som i viss mån överlappar varandra. Vidare ser förvaltningen positivt på de valda fokusområdena, det föreslagna rättighetsbaserade arbets sättet och att arbetet följs upp i stadens ordinarie uppföljningsprocess.

För att ytterligare underlätta för alla att känna till och tillämpa de mänskliga rättigheterna i det dagliga arbetet föreslår förvaltningen att de planerade handlingsplanerna ska vara i ett och samma dokument, ”Lämna ingen utanför”. Detta skulle kunna främja förståelsen av omfattningen i sakfrågan men också samspelet och förstärkningseffekten mellan de olika diskrimineringsgrunderna.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Reservation av Hanna Wistrand (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Mattias Keresztesi m.fl. (M) och Johan Duvdahl (C), se Reservationer m.m.

Ersätтарыtrande av Christopher Oscarsson (KD), se Reservationer m.m.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 26 juni 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna. Bedömningen är att styrdokumentet kan stärka och utveckla arbetet med att säkerställa mänskliga rättigheter. Det är bra att arbetet är samlat i ett och samma program samt att programmet innehåller tre tydliga fokusområden

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2024 följande.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Peter Backlund (L), Henrik Virro m.fl (M) och Christina Peterson (C), se Reservationer m.m.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar att ett förslag om ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna har utarbetats, och instämmer med stadsledningskontoret om att arbetet hittills delvis varit fragmentiserat.

Det har funnits olika program för exempelvis barnets rättigheter, jämställdhet och nationella minoriteter och stadsledningskontoret har haft olika nätverk kopplade till vissa av programmen. Det har varit svårt att arbeta sammanhållet med flera rättigheter, då det intersektionella perspektivet - hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra - har saknats. Förvaltningen skulle gärna vilja veta hur kommunstyrelsen avser att samordna arbetet framöver; ifall det relativt nya nätverket för mänskliga rättigheter ska samordna allt arbete med MR-frågor eller om även befintliga nätverk ska fortsätta.

Det är bra att programmet är allmänt hållet och ska kompletteras med handlingsplaner för olika rättigheter. Det saknas en beskrivning över vad handlingsplanerna ska innehålla och hur de kommer att vara upplagda, men förvaltningens förhoppning är

att de är enhetligt upplagda, innehåller metodstöd för det dagliga praktiska arbetet och kan fungera som vägledning i verksamhetsplaneringen.

Förvaltningen är positiv till de tre fokusområdena kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande, som gäller för arbetet med alla mänskliga rättigheter.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen av förslag till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna.

Särskilt uttalande av Olof Peterson m.fl (M), Rikard Werge (L) och Christer Eriksson (c), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD), se Reservationer m.m.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Det är positivt att Stockholms stad antar ett nytt styrdokument som kan förstärka och utveckla de ordinarie processerna samtidigt som det skapar en långsiktigt hållbar struktur för arbetet med att säkra de mänskliga rättigheterna. Det är angeläget att synliggöra och stärka arbetet för mänskliga rättigheter där det framgår att invånarna är delaktiga och har inflytande i stadens verksamheter och där det är prioriterat att lyfta arbetet med de mänskliga rättigheterna. Uttryckliga ambitioner finns i kommunfullmäktiges budget och inriktningsmål. I verksamhetsområdesmål 3.7 framgår att Stockholm ska vara en öppen, jämställd och demokratisk stad som samarbetar internationellt.

Nya insikter om målgruppernas behov har skapats, med förhoppningen att förbättra tillit och delaktighet i framtiden. Programmet är betydelsefullt och ger en helhetssyn som ytterligare kommer att underlätta arbetet med de mänskliga rättigheterna framöver.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen

Reservation av Henrik Falk (C), se Reservationer m.m.

Ersätтарыttrande av Lolita Lovén Johnsen (KD), se Reservationer m.m.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på och välkomnar att staden samlar sitt arbete kring mänskliga rättigheter i ett program och att programmet ger en mer utförlig beskrivning av hur stadens nämnder och bolag ska arbeta med programmets intentioner.

Det är önskvärt att stadsledningskontoret bistår nämnderna och bolagen i det gemensamma implementeringsarbete som vi står framför, exempelvis tar fram informationsmaterial och erbjuder utbildningsinsatser. För att nämnderna och bolagen på ett konkret sätt ska kunna göra skillnad i enlighet med programmets intentioner, är det centralt att stadsledningskontoret ombesörjer metoder över tid som identifierar kunskap om målgruppens förutsättningar och behov. Utöver att det är effektivare än att varje nämnd och bolag skulle själva göra det, ger det också en likställighet och samsyn i stadens arbete.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

1. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens yttrande och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutar att ärendet ska omedelbart justeras

Reservation av Fatima Nur (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Aras Amin m. fl. (M), se Reservationer m.m.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna. Beskrivningen av de olika fokusområdena kommer vara ett bra stöd i arbetet. Det är även positivt med handlingsplaner för att säkerställa rättigheter för individer och grupper utifrån olika förutsättningar och behov. Det är dock viktigt att handlingsplanerna blir konkreta med hur bolag och förvaltningars resultat ska mätas för en framdrift i arbetet med de mänskliga rättigheterna.

Järva stadsdelsnämnd

Järva stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation av Åsa Nilsson Söderström (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Patrick Amofah (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Ole-Jörgen Persson m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Järva stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 juni 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Ansvar och genomförande

Förvaltningen ser positivt på det nya förslaget till MR-program och dess ambition att samla och hålla ihop det rättighetsbaserade arbetet samtidigt som det genom handlingsplanerna synliggör och förespråkar ett arbete som utgår från kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och förutsättningar. Med utgångspunkt i ambitionen att samla rättighetsarbetet anser förvaltningen samtidigt att det i programmet tydligare skulle kunna framgå eller resoneras kring hur arbetet för att minska stuprören mellan de olika perspektiven kan eller ska gå till i praktiken, dels avseende arbetet med handlingsplanerna, dels i relation till de program som angränsar till MR-programmet men även rent organisatoriskt.

Enligt programförslaget ansvarar alla nämnder och bolagsstyrelser och alla medarbetare och förtroendevalda för att tillgodose alla invånares rättigheter. Förvaltningen anser att MR-programmet i jämförelse med andra program (till exempel stadens miljöprogram) skulle kunna utveckla beskrivningen av genomförandeansvar. Genom att, som i nuvarande förslag, fördela ansvaret på alla försvåras möjligheten till överblick i arbetet, vilket i sin tur gör det svårare att ta fram konkreta åtgärder och fördjupa arbetet. Programmet ger vidare lite styrning avseende hur MR-arbetet ska organiseras i staden. Förvaltningen föreslår till exempel att staden undersöker möjligheten att införa lokala samordnarfunktioner för MR-arbetet med specialistkompetens. Det finns sedan ett par år tillbaka uttalat i budget att det ska finnas lokala miljö- och klimatsamordnare men ingen motsvarighet avseende MR-arbetet. Det bör därtill förtydligas vad som är prioriterat i stadens MR-arbete inte minst med tanke på målet om jämlika livsvillkor för alla stockholmare. Förutom vilka grupper och maktordningar som stadens MR-arbete ska fokusera på bör både MR-programmet och kommande handlingsplaner tydliggöra vilka insatser som ska prioriteras och vilken eller vilka nämnder/förvaltningar och/eller verksamheter som har huvudansvar för genomförandet. Med nuvarande upplägg läggs mycket på enskilda medarbetare, verksamheter och/eller förvaltningar att tolka och prioritera i arbetet.

Förvaltningen anser vidare att MR-programmet ger lite vägledning kring, och inte tillräckligt lyfter, behovet av att omfördela makt i form av mandat och resurser för att förändra maktobalanser och motverka ojämlikhet. Förvaltningen saknar därtill beskrivning av insatser och prioriteringar för att motverka den ekonomiska ojämlikhet som lyfts fram i programmet. I programförslaget läggs istället stort fokus på arbetet med att ta fram metoder för delaktighet och analyser och/eller genomförandet av kompetenshöjande insatser. Förvaltningen delar bilden att ny kunskap och nya metoder blir en viktig del i arbetet men anser samtidigt att det bör

förtydligas att eventuell förändring är beroende av vad medarbetare, verksamheter och/eller förvaltningar väljer att göra med den eller dessa. Ny kunskap, metoder eller analyser kan ofta synliggöra, men kommer inte i sig själva att förändra maktobalanser. Det är därför av stor vikt att MR-arbetet inte stannar vid att ta fram den här sortens verktyg och underlag.

Avgränsningar och bakgrund

Förvaltningen anser att MR-programmet som styrdokument behöver vara uttömmande avseende vilka program som det avgränsas till. I programförslaget står det under rubriken Avgränsningar (s. 3) att de program som listas är "några exempel". Här anser förvaltningen att man bör lista alla program som tangerar MR-programmet men avgränsas i relation till det. Därtill är förvaltningens förhoppning att staden arbetar i en riktning mot att samla alla program som syftar till att förverkliga de mänskliga rättigheterna. Vidare framkommer inte i förslaget om det finns en giltighetstid på MR-programmet eller om det gäller tills vidare.

Under rubriken Kommuners uppdrag (s. 4) görs ett urval av de överenskommelser som definierar de mänskliga rättigheterna som Sverige har undertecknat. Om dessa är prioriterade till detta program anser förvaltningen att det behövs en motivering till varför just detta urval av överenskommelser har gjorts.

Förvaltningen anser vidare att bakgrunden om levnadsvillkor under rubriken Skillnader i levnadsvillkor är viktig att känna till men att siffror snabbt blir föråldrade och att denna problembakgrund utgör en oproportionerligt stor del av programmet. Förslagsvis kortas denna del ner alternativt läggs som bilaga till programmet.

Modellen/trappan

Förvaltningen föreslår ett annat ord än "trappa" för att undvika en förståelse av utvecklingsarbete som linjärt där man blir "klar" med ett steg och därmed kan gå till nästa.

Intersektionalitet och normkritik

Förvaltningen ser vidare att intersektionalitet och normkritik blir särskilt viktiga perspektiv och angreppssätt i arbetet med MR-programmet och de tillhörande handlingsplanerna. Dessa perspektiv lyfts också fram i programförslaget men beskrivningen av dem bör, enligt förvaltningen, utvecklas. I programförslaget lyfts vikten av att utveckla ett arbetssätt som hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda och som riskerar lämnas utanför enligt principen i Agenda 2030. I relation till det här hjälper handlingsplanerna till och lyfter fram grupper som marginaliseras (nationella minoriteter, personer med funktionsnedsättning, barn och unga, hbtqi-personer) och/eller maktordningar (kopplat till rasifiering, kön, funktion) som också ska vara i fokus för arbetet. I förvaltningens mening tillför intersektionalitet och normkritik ytterligare viktiga aspekter i arbetet genom att rikta fokus på och förespråka situationsbundna och kontextuella analyser av processer/praktiker som skapar

marginalisering, utestängning, exkludering och/eller ojämställdhet/ojämlikhet. Intersektionalitet och normkritik kan således bidra till att uppmärksamma hur ojämlikhet/diskriminering (åter)skapas och upprätthålls och vad som behöver förändras för att fler ska kunna tillgodose sina rättigheter. De tillhörande handlingsplanerna kan alltså sägas se till att stadens rättighetsarbete fokuserar på, skapar utrymme för och särskilt beaktar de grupper som står längre ifrån sina rättigheter, medan utgångspunkten i ett intersektionellt och normkritiskt perspektiv samtidigt innebär att synliggöra processer, praktiker och begränsande normer i stadens verksamheter som annars riskerar återskapa ojämlikhet, ojämställdhet och/eller fortsätta marginalisera, exkludera eller till och med omöjliggöra olika grupper, begär eller erfarenheter. Det här anser förvaltningen kan förtydligas i MR-programmet. Intersektionalitet och normkritik kan även bidra till att skapa ett mer sammanhållet rättighetsarbete och motverka nya stuprör.

Social och ekologisk hållbarhet

I programmet anges att tillgången till och åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna vidare är beroende av hur staden arbetar med ekologisk hållbarhet. Samtidigt framgår inte i MR-programmet på vilket sätt rättighetsarbetet ska förhålla sig till stadens arbete med rättvis omställning (som är ett nytt mål i stadens nya miljöprogram och klimathandlingsplan). Klimaträttvisa handlar om att synliggöra hur människor drabbas olika hårt av klimatförändringarna. De som bidrar minst till klimatförändringarna drabbas oftast hårdare av dem. De som bidrar minst tillhör också redan marginaliserade grupper, som till exempel barn och unga, äldre, människor som lever i socioekonomisk utsatthet och/eller trångboddhet. Klimatförändringarna riskerar därmed att förstärka ojämlikhet. Järva är ett område där effekterna av klimatförändringar (som till exempel värmebölja) riskerar slå hårdare till följd av högre andel hushåll som lever i socioekonomisk utsatthet och/eller trångboddhet jämfört med andra delar av staden. För att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare anser förvaltningen att det bör göras tydligare kopplingar mellan stadens arbete med rättvis klimatomställning och det rättighetsbaserade arbetet i det nya MR-programmet.

Fokusområde: Kunskap och information

Förvaltningen anser att det i avsnittet om Kunskap om information kunde vara värdefullt med exempel på sociala analyser som staden arbetar strukturerat och systematiskt med utöver barnkonsekvensanalyser och jämställdhetsanalyser i enskilda ärenden. Exempelvis socialt värdeskapande analys (SVA) inom stadsutveckling eller annat stadsövergripande analysarbete som kan utgöra viktiga verktyg i MR-arbetet. Den här sortens analys väger in olika delar av hållbarhetsarbetet, både sociala och ekologiska perspektiv. Vidare uppstår inte sällan intressekonflikter mellan sociala, ekologiska och ekonomiska värden i olika delar av planerandet och genomförandet. Förvaltningen föreslår att avsnittet Kunskap och information inkluderar en diskussion om hur staden kan hantera, bättre lyfta fram och uppehålla sig vid dessa intressekonflikter för att utveckla nya lösningar snarare än att välja det ena eller det

andra. I avsnittet skulle det även kunna hänvisas till stadens intranätssida med rapporter och utredningar inom social hållbarhet. Likaså till det kursutbud som finns inom social hållbarhet på stadens utbildningsplattform.

Fokusområde: Delaktighet och inflytande

Förvaltningen anser att begreppet delaktighet rymmer mer än möjligheten att påverka (genom medborgardialog, medborgarbudget och klagomålshantering som ges som exempel i avsnittet Delaktighet och inflytande). Medborgardialoger (och klagomålshantering) utgör enligt förvaltningen en förhållandevis liten del av allt delaktighetsskapande arbete som sker varje dag i olika delar av stadens organisation (och som berörs under fokusområdet ”välfärd och service”). Fokusområdena ”välfärd och service” och ”delaktighet och inflytande” går in i varandra här. Förvaltningen anser därför att det kan förtydligas att man i första hand avser demokratisk delaktighet, det vill säga möjlighet att komma till tals/lämna sin åsikt/vara med och påverka, när man i programmet talar om delaktighet och inflytande.

Förvaltningen noterar också att man i avsnittet Delaktighet och inflytande (s. 13) endast nämner barnombudsmannen och inte funktionshindringsombudsmannen och äldreombudsmannen. Trots att program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad, till skillnad från Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning och Handlingsplan för äldrevänlig stad kommer att göras om till handlingsplan och ligga under MR-programmet anser förvaltningen att man i avsnittet även bör komplettera med/nämna övriga ombudsmän för att det ska bli mer enhetligt och sammanhållet. Det här kan också bidra till att synliggöra hur de olika programmen och övergripande funktioner förhåller sig till varandra

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation av Charlotta Schenholm (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Henrik Sjölander m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Ersättaryttrande av Benjamin Jiang (KD), se Reservationer m.m.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 juli 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen tycker att det föreslagna program Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna är bra och vill även lyfta att det är positivt att antalet program i staden minskar.

Programmet är översiktligt och lätt att ta till sig i arbetet för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Programmets fokusområden kunskap och information, välfärd och service och delaktighet och inflytande knyter an till stadens

kvalitetsprogram på ett fint sätt. Stegen i det rättighetsbaserade arbetssättet anser förvaltningen är bra och enkla utgångspunkter för verksamheter att identifiera nuläget och vad som behöver göras för att säkerställa de mänskliga rättigheterna.

Förvaltningen vill vidare lyfta att det är bra att programmet ska utgå från stadens ordinarie ledningssystem och processer och kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor. Förvaltningen ser gärna att staden centralt fortsätter att uppdatera rapporter som Skillnadernas Stockholm, då dessa rapporter är ett bra underlag för att få kunskap om stockholmarnas/kungsholmsbornas levnadsvillkor.

Dock saknas en fördjupning i arbetet kring ålderism, som WHO menar är ett hinder som påverkar ett hälsosamt åldrande. Programmet nämner lika rättigheter för äldre ett par gånger då det listas olika grunder för mänskliga rättigheter, men dessa fördjupas inte på samma sätt som för andra grupper.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Norra innerstadens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation av Linnea Sandström Lange (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Daniele Fava (C), se Reservationer m.m.

Ersättaryttrande av Gaby Roseen (KD), se Reservationer m.m.

Norra innerstadens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 juli 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna. Det ger förutsättningar för förvaltningen och staden att finna ett mer samordnat arbetssätt. Att arbetet ska vara en del i ordinarie planerings- och uppföljningsprocesser ser förvaltningen underlättar genomförandet.

I det föreslagna programmet används begreppet ”stockholmare” återkommande för att beskriva de som omfattas av stadens arbete. Även om staden till största del arbetar för stockholmarnas intressen och fokus anser förvaltningen att det även är viktigt att belysa att stadens verksamheter också möter och arbetar för personer som inte ingår i begreppet ”stockholmare”. Till exempel möter socialtjänstens och äldreomsorgens verksamheter anhöriga som bor i andra kommuner och som är viktiga för enskilda individer, men även personer som av olika anledningar är tillfälligt bosatta i Stockholm. Även stadens trygghetsarbete är inriktat på att också arbeta med besökare och näringslivet.

Förvaltningen anser därför att begreppet ”stockholmare” tenderar att bli uteslutande mot viktiga målgrupper som staden möter dagligen och arbetar för. Förvaltningen anser även att programmet saknar ett arbetsgivarperspektiv. Som arbetsgivare har

staden en viktig roll i arbetet med mänskliga rättigheter. Det kan bland annat handla om icke-diskriminering på arbetsplatser, kompensatoriska åtgärder för medarbetare med funktionsnedsättning, analys av eventuella löneskillnader mellan kvinnor och män eller yngre och äldre samt värdegrundsarbete i stadens verksamheter, för att nämna några exempel. När arbetsgivarperspektivet saknas finns en risk att staden tappar ett helhetsgrepp vad gäller det strukturella arbetet med mänskliga rättigheter.

I det föreslagna programmet nämns andra program och handlingsplaner som också är delar i arbetet med mänskliga rättigheter. Förvaltningen anser att stadens program för stöd till anhöriga också bör rymmas bland de nämnda programmen eftersom anhörigperspektivet är en viktig del som behöver ingå i arbetet med mänskliga rättigheter.

Vidare beskrivs i programmet tre steg för stadens rättighetsbaserade arbetssätt. Förvaltningen anser att dessa utgör bra utgångspunkter för arbetet. Förvaltningen anser dock att det tydligare hade kunnat beskrivas att en utgångspunkt också är att uppmärksamma och identifiera hur olika grupper påverkas negativt i jämförelse med andra, samt på vilket sätt olika grupper kan påverkas av exempelvis ojämlik resursfördelning. Problematisering och analys av olika målgruppers livsvillkor är en grundförutsättning i stadens arbete med mänskliga rättigheter. Det beskrivs i programmet att identifiering av villkor och förutsättningar för individer och grupper som berörs av verksamheten ska genomföras, men förvaltningen anser att en större tonvikt hade kunnat läggas på analysen av omotiverade skillnader mellan olika individer och grupper.

Vad gäller den modell som tagits fram för arbetet med mänskliga rättigheter anser förvaltningen att det skulle vara hjälpsamt om ett stödmaterial kopplat till modellen togs fram för att konkretisera vad respektive verksamhet kan behöva göra för att uppnå de olika stegen. Det beskrivs också, angående modellen som är utformad som en trappa, att utvecklingsarbetet inte alltid är linjärt. Förvaltningen anser därför att modellen hade kunnat presenteras i en annan form än som en trappa eftersom det indikerar att ett steg behöver vara uppnått innan nästa kan tas.

Avseende fokusområde Valfärd och service anser förvaltningen att det hade kunnat betonas ytterligare att arbetet med att uppnå jämlika livsvillkor till stor del också handlar om att olika grupper och individer kan behöva kompensatoriska åtgärder.

Avseende fokusområde Delaktighet och inflytande anser förvaltningen att det på ett tydligare sätt hade kunnat beskrivas hur nuvarande former för delaktighet och inflytande som finns i staden kan fortsätta att utvecklas så att dessa bidrar till reellt inflytande. En sådan beskrivning hade med fördel kunnat innehålla former för delaktighet och inflytande på flera nivåer; individ-, verksamhets- respektive systemnivå.

Vidare anser förvaltningen att det är positivt att programmet betonar att stadens verksamheter behöver analysera hur barn berörs även om det inte är deras huvudsakliga målgrupp. Förvaltningen välkomnar även att programmet har en

koppling till klimatförändringar eftersom konsekvenserna av klimatförändringarna drabbar olika målgrupper på olika sätt.

Därutöver ser förvaltningen positivt på de handlingsplaner som ska tas fram och förvaltningens förhoppning är att de kommer att konkretisera uppdraget för verksamheterna. Jämfört med de program som nu ersätts genom MR-programmet, är det föreslagna programmet av mer övergripande karaktär. Förvaltningen hoppas därför att handlingsplanerna kommer att innebära ett tydligare stöd i arbetet och i implementeringen av programmet

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen..

Reservation av Henrietta Ludwig (C) och Lena Kling (L), se Reservationer m.m.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till ett nytt sammanhållet styrdokument som kan bidra till att stärka och utveckla arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna.

Programmet kan bidra till att arbetet blir mer likvärdigt, systematiskt och sammanhållet med stockholmarnas fokus som utgångspunkt. Det kan också underlätta ett samlat stöd för de individer som varit målgrupp för de olika programmen, samt möjlighet att de som uppfyller fler diskrimineringsgrunder får rätt stöd. Förvaltningen ställer sig positiv till att begreppet intersektionalitet lyfts som en viktig utgångspunkt i programmet.

Förvaltningen ser behov av att programmet tar hänsyn till kommande lagändringar i och med nya socialtjänstlagen som planeras träda i kraft 1 juli 2025. Det kan komma behov av ändringar i programmet för att förtydliga hur jämställt stöd och skydd, med fokus på tidigare och förebyggande insatser, kan ges till stadens alla invånare.

Förvaltningen anser att det skulle vara behjälpligt i arbetet mot att ge alla jämställd service, att en central funktion ansvarar för att upprätta de handlingsplaner som programmet föreslår.

Förvaltningen ser att programmet tagit hänsyn till barn och deras särskilda rättigheter. Bedömningen är att ett samlat program ger barn större möjlighet att få sina rättigheter tillgodosedda och att det möjliggör för barnets bästa att väga tungt i relation till annat.

Stadsledningskontorets modell i programmet beskriver olika steg i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Förvaltningen instämmer i att en förutsättning för arbetet är att kompetenshöjande insatser genomförs löpande, samt att möjligheter till delaktighet och inflytande finns för berörda målgrupper. Nämndens verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om mänskliga rättigheter med särskilt fokus på att förebygga och motverka diskriminering och rasism, tillgodose barnets rättigheter,

hbtqi-personers rättigheter, jämställdhet, nationella minoriteters rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 följande.

1. Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och lämnar det som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation av Alice Vestlin (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Sophia Granswed Baat m.fl. (M) , se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Tapani Juntunen (SD) som anslöt sig till Sophia Granswed Baats särskilda uttalande.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på att programmet håller ihop stadens arbete med mänskliga rättigheter, jämfört med tidigare då staden hade flera olika program. De kommande handlingsplanerna inom olika teman kommer att bli viktiga för att ge förvaltningen ytterligare vägledning då programmet är övergripande. Förvaltningens bedömning är att det kommer behövas mer stöd från stadsledningskontoret för att kunna arbeta med mänskliga rättigheter på ett systematiskt och sammanhållet sätt. Detta behöver vara dels i form av de handlingsplaner som nämns i programmet, dels i form av utbildning.

Förvaltningen bedömer att en central planering av utbildningsinsatser säkerställer en jämn kvalitet över alla stadens förvaltningar samt att det sannolikt också är mest resurseffektivt.

Förvaltningens verksamheter arbetar idag på olika sätt med att stärka medborgarnas egenmakt. Bland annat arbetar förvaltningen med rätten till kommunikation för personer med funktionsnedsättning. Genom användandet av olika kommunikationsstöd i verksamheterna ökar möjligheten för personer med funktionsnedsättning att få sina rättigheter tillgodosedda i sitt boende eller vid sin dagliga verksamhet.

Inom äldreomsorgen är avdelningens verksamheter i egen regi Silviahems-certifierade, det vill säga utbildade i demenskunskap. En del i utbildningen avser just självbestämmande och på vilket sätt den enskilde kan påverka sin omsorg.

Även förskolorna har en viktig roll i arbetet med att stärka människors egenmakt. Förvaltningens förskolor prioriterar språkutveckling som en central del i barnens utbildning. Språket är en viktig del i barnets förståelse, identitet och samhörighet. Barnen stärks i sin egenmakt när de känner sig trygga i språket och kan

vidareutforska världen omkring dem. Demokratiska värden om att alla barn är lika värda är grunden för förskolans utbildning. Kunskapen om vad demokrati innebär och hur demokrati kan användas under hela dagen i förskolan är ett viktigt fokusområde inom förskolans verksamheter.

Socialtjänstens verksamheter har också ett viktigt uppdrag att stärka invånarnas egenmakt, exempelvis hos de barn som av olika anledningar har kontakt med socialtjänsten. Socialtjänsten arbetar också med att stärka känslan av egenmakt hos personer de har kontakt med som har behov av stöd utifrån exempelvis arbetslöshet, sjukdom eller missbruk.

Medborgarna i stadsdelsområdet har också rätt till delaktighet och inflytande i förvaltningens arbete, vilket bland annat sker genom medborgardialoger kring exempelvis utveckling av stadsmiljön, hantering av inkomna synpunkter och klagomål, dialog i föräldramöten i förskolan, brukarråd med mera.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 oktober 2024 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Lars Rottem Krangnes (C), se Reservationer m.m.

Reservation av Johan Lisspers (L), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Jonas Nilsson m.fl (M), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Martin Westmont (SD) som anslöt sig till Jonas Nilssons särskilda uttalande.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på att staden samlar arbetet kring mänskliga rättigheter i ett program. Detta eftersom det bidrar till att stärka och utveckla de ordinarie processerna och samtidigt skapa en långsiktigt hållbar struktur för arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna.

Stockholms stads arbete med de mänskliga rättigheterna är prioriterat.

Kommunfullmäktiges budget och dess inriktningsmål knyter an till området med tydliga ambitioner kring jämlik välfärd, rättvis klimatomställning samt utbildning, jobb och bostäder för alla. Ett styrdokument som tydligare vägleder nämnder och bolagsstyrelser i arbetet gällande säkerställandet av de mänskliga rättigheterna fyller ett behov och välkomnas av förvaltningen.

Förvaltningen håller med om att MR-programmets tre fokusområden; kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande utgör grundläggande

förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare. MR-programmet kan också underlätta i arbetet genom att sätta fokus på hur de olika rättighetsområdena påverkar och förstärker varandra.

Förvaltningen anser att det skulle vara hjälpsamt om det togs fram ett stödmaterial kopplat till modellen som beskriver olika steg i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Detta för att konkretisera vad respektive verksamhet kan behöva göra för att uppnå de olika stegen.

Förvaltningen ser positivt på de handlingsplaner som ska tas fram och förhoppningen är att de kommer att konkretisera uppdraget för verksamheterna. Jämfört med de program som nu ersätts genom MR-programmet, är det föreslagna programmet av mer övergripande karaktär. Förvaltningen hoppas därför att handlingsplanerna kommer att innebära ett tydligare stöd i arbetet och i implementeringen av programmet.

Därutöver ser förvaltningen ett behov av att stadsledningskontoret bistår nämnderna och bolagen i det gemensamma implementeringsarbetet. Förutom att ta fram stödmaterial även erbjuda utbildningsinsatser. För att nämnderna och bolagen på ett konkret sätt ska kunna göra skillnad i enlighet med programmets intentioner, är det centralt att stadsledningskontoret tar fram metoder över tid som identifierar kunskap om målgruppens förutsättningar och behov. Detta i syfte att skapa en likställighet och samsyn i stadens arbete.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat 30 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen välkomnar förslaget och anser att det är positivt att staden har samlat flera tidigare program i ett gemensamt dokument. Det kommer leda till ökad tydlighet och underlätta fortsatt implementering. Det är bra att handlingsplaner och utbildningsmodeller har tagits fram. Koncernledningen menar att det vore bra om gemensamma utbildningspaket tas fram som ett stöd i arbetet framåt.

Staden är en stor upphandlare och har därför betydande möjligheter att påverka genom de krav som ställs vid inköp och upphandlingar, något koncernledningen anser bör lyftas fram i programmet. Det framgår inte tydligt hur mänskliga rättigheter hanteras i hela värdekedjan, det vore värdefullt om det kan tydliggöras bättre.

För bolag finns internationella riktlinjer och principer som sätter en grundnivå för ansvarsfullt företagande och som inkluderar arbetet med mänskliga rättigheter. Det gäller exempelvis OECD:s riktlinjer för multinationella företag om ansvarsfullt företagande, samt FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter.

Koncernledningen menar att det vore positivt utifrån ett bolagsperspektiv att inkludera dessa dokument på lämpligt sätt i stadens arbete med mänskliga rättigheter framåt.

För kompletterande och mer utförliga synpunkter kring remissen hänvisar koncernledningen till dotterbolagens remissvar.

Underremiss

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse

Bostadsförmedlingen välkomnar förslaget till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna som tar ett helhetsgrepp om det viktiga arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna i stadens alla verksamheter och bolag.

Programmet betonar vikten av att de mänskliga rättigheterna genomsyrar stadens förvaltningar och bolag och belyser relevant bakgrund med en regional analys av mänskliga rättigheter i Stockholm. Detta ger programmet ett betydande pedagogiskt värde. De tre fokusområdena skapar förutsättningar för att på ett greppbart sätt arbeta med MR-frågorna. Särskilt välkomnas stadsledningskontorets trappstegsmodell för arbetet med mänskliga rättigheter som bidrar med konkreta och mätbara insatser.

Slutligen vill Bostadsförmedlingen framföra sin positiva inställning till hur programmet på ett konkret sätt behandlar frågan om ett rättighetsbaserat arbetssätt och hur det fyller ett betydelsefullt syfte även för de kommunala bolagen som per se inte omfattas av samma rättighetsorienterade lagstiftning som stadens förvaltningar.

AB Familjebostäder remissvar har i huvudsak följande lydelse

Att verka för en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från diskriminering och rasism är en självklarhet för Familjebostäder och vi har rutiner som säkerställer att så sker.

Vi ställer oss positiva till att staden har valt att slå ihop ett antal program och ersatt dessa med ett samlat program för mänskliga rättigheter. Staden har även andra styrdokument som tangerar MR-programmet, vilket framgår i dokumentet. För att underlätta hanteringen och styrningen ser Familjebostäder gärna att fler styrdokument framgent integreras i MR-programmet och att tillhörande handlingsplaner tas fram.

Som ytterligare stöd är det önskvärt att stadsledningskontoret utformar eller tar fram anpassade utbildningspaket för att informera samt öka kunskapen hos stadens medarbetare, chefsled och styrelser.

Kulturhuset Stadsteatern AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse

Kulturhuset Stadsteatern finns till för att vara en angelägenhet för alla stockholmare där mänskliga rättigheter, och särskilt yttrandefriheten och den konstnärliga friheten, utgör grunden för uppdraget. Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet och innehållsprogram ska nå alla stockholmare. Uppdraget innebär särskilt är att nå ut till de grupper som omfattar barn och unga samt stärka arbetet med nationella minoriteter.

Kulturhuset Stadsteatern arbetar kontinuerligt och systematiskt med mänskliga rättigheter på flera nivåer och på ett sammanhållet sätt. Vi har en farhåga om att föreslagen arbets- och uppföljningsmodell är för komplex och att den kräver mycket resurser. Det befaras att administrationen blir för omfattande och belastande för verksamheten.

Micasa fastigheter i Stockholm AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse

Micasa Fastigheter ställer sig bakom stadens nya program för de mänskliga rättigheterna och kommer att implementera programmet som ett led i bolagets MR-arbete. Bolaget ser positivt att staden nu samlar arbetet med de mänskliga rättigheterna i ett och samma program. Att ersätta flera olika dokument i ett övergripande styrdokument kommer leda till ökad tydlighet i frågan och underlätta fortsatt implementering.

I arbetet med de mänskliga rättigheterna och att uppnå jämlika livsvillkor för alla stockholmare anges det i programmet att det bland annat är särskilt fokus på att tillgodose äldre personers rättigheter, hbtqi-personers rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I detta sammanhang vill Micasa särskilt lyfta fram bolagets uppdrag med att tillhandahålla och tillskapa tillgängliga och trygga bostäder som kan möta behoven hos stadens ökande antal äldre där även seniorbostäder med hbtqi-inriktning finns inom bolagets bestånd. Ny- och ombyggnationen bygger på kunskap om äldres önskemål och behov med målet att stödja och underlätta ett självständigt liv i gemenskap med andra. Bolaget samarbetar också med socialförvaltningen avseende en ökad utbyggnad av boenden för personer med funktionsnedsättning.

Mässfastigheter AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse

Stockholmsmässan arbetar på de fronter där vi kan för att vara en inkluderande och tillgänglig plats så väl arbetsplatsen Stockholmsmässan som mötesplatsen. Vi tillåter inga former av kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Internt mäter och följer vi upp diskriminering i vår medarbetarenkät. Vi arbetar med vår jämställdhetsplan och lönekartläggning för att minska gap och skillnader mellan män och kvinnor. Inom Stockholmsmässan finns också en förening Stockholmsmässans Young Professionals (SMYP) en grupp för medarbetare under 35 år vars syfte bland annat är att samverka mellan enheter och stärka det gemensamma arbetet. SMYP är även ett bollplank till ledningsgruppen och andra konstellationer som kan sakna medarbetare i det yngre segmentet. Ett ytterligare syfte är att synliggöra, stötta och stärka våra unga medarbetare på Stockholmsmässan. Stockholmsmässan samverkar i olika forum för att för att motverka att diskriminering och kränkningar förekommer. Ur ett kundperspektiv har Stockholmsmässan genom både styrdokument och avtal en nolltolerans mot alla typer av diskriminering och kränkning av mänskliga rättigheter, och i så måtto, samt mot bakgrund av den information vi erhållit från Stockholms Stad i ämnet finns inget ytterligare att tillägga från vår sida.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB):s remissvar har i huvudsak följande lydelse

SISAB välkomnar att samla dessa viktiga rättighetsperspektiv i ett och samma program för att skapa tydlighet i utveckling av processer. För bolagets räkning kommer en implementering ske bland annat i redan pågående processer och kompetensutvecklingsinsatser såsom arbetsmiljöintroduktion, värderingsintroduktion och anpassade workshops.

SISAB konstaterar att handlingsplanerna kommer bidra till en ökad helhet och förståelse i ett nästa steg och ser möjligheter att åtgärder kan konkretiseras ytterligare.

Gällande bolagets verksamhet så är det handlingsplan för "Barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad" som är i främst fokus eftersom den här målgruppen vistas i bolagets fastigheter och exponeras för bolagets operativa ansvar.

SISAB utvecklar bland annat ett systematiskt och sammanhållet arbetssätt i form av en barnchecklista i tidiga skeden i stadsutveckling som ska säkerställa de mänskliga rättigheterna och i synnerhet barns rättigheter och inflytande i Stockholms stad. Utifrån programmet ser SISAB ett behov av att utveckla arbetet ytterligare.

Stockholm vatten och Avfall AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse

Stockholm Vatten och Avfall stödjer programmets syfte och mål och ser detta styrdokument som ett viktigt underlag för att nå stadens vision och mål om att Stockholms stad ska vara en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism. Vidare ser bolaget positivt på att Stockholms stad samlar dessa viktiga områden i ett gemensamt program och ser det som ett stöd i arbetet med att säkerställa mänskliga rättigheter.

Stockholm Vatten och Avfall stödjer de tre fokusområdena: Kunskap och information, Välfärd och service samt Delaktighet och inflytande.

Kunskap och information

Bolaget ser att arbetet för att motverka diskriminering och alla former av rasism med fördel inkluderas i befintliga processer så som "aktivt åtgärder för likabehandling" (i enlighet med diskrimineringslagen (2008:567) samt "systematiskt arbetsmiljöarbete" (AFS 2015:4). Där blir kunskaps- och informationshöjande insatser ett prioriterat område tillsammans med att säkerställa ett rättighetsbaserat arbetssätt i medborgar- och kunddialoger.

Delaktighet och inflytande

Verksamheten inom Stockholm Vatten och Avfall bedrivs till stor del inom slutna anläggningar, varför ett rättighetsbaserat arbetssätt i medborgar- och kunddialoger blir av stor vikt på den del av verksamhet som kommer i kontakt med stockholmarna.

Välfärd och service

Bolaget noterar att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna har stort fokus på Stockholms stad och stockholmarna. Bolaget anser att det dock saknas perspektivet på mänskliga rättigheter utifrån de produkter och tjänster som staden köper in. Bolagets synpunkt är att programmet kan kompletteras med stadens ansvar i leverantörsleden, från varor och tjänster i stadens inköp med hänvisning till Stockholms stads Program för inköp. Programmet lyfter fram krav på arbetsrättsliga villkor, rättvis och etisk handel samt främjande av lika rättigheter och möjligheter.

Stockholms Hamn AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse

Bolaget ser mycket positivt på Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna och ser det som ett viktigt och nödvändigt arbete för att främja en inkluderande och rättvis stad. Frågor om mänskliga rättigheter, jämställdhet och likabehandling är redan en central del av Bolagets verksamhet, vilket bland annat visar sig i form av olika pågående insatser.

Att säkerställa en arbetsmiljö fri från diskriminering och kränkningar är av högsta prioritet och Bolaget ser att detta program kommer att stärka redan befintliga åtgärder ytterligare. Bolaget ser även positivt på att flera tidigare program nu blir ett samt att handlingsplaner skapas för de viktiga områdena i förslaget. Bolaget ställer sig därmed positivt till att anta programmet och fortsätta arbetet i linje med dess riktlinjer.

AB Stockholmsshems remissvar har i huvudsak följande lydelse

Stockholmshem ställer sig bakom den nya strategin att samla allt arbete till ett enat styrprogram för arbetet med mänskliga rättigheter i staden. Det är värdefullt att det till programmet skapas tydliga handlingsplaner och mål för hur arbetet ska bedrivas i stadens bolag och nämnder samt att kommunstyrelsen och stadsledningskontoret får ansvaret för uppföljningen av arbetet med de mänskliga rättigheterna.

Kunskap och information

Bolaget önskar att stadsledningskontoret utformar eller tar fram anpassade utbildningspaket för att informera och öka kunskapen hos stadens medarbetare, chefer och styrelser. Detta skulle säkerställa att alla medarbetare i Stockholms stad får ta del av samma information vilket skulle skapa en gemensam syn på frågorna. Bolaget anser också att detta skulle underlätta stadsledningskontorets målsättnings- och uppföljningsarbete.

Delaktighet och inflytande

Det är önskvärt att stadsledningskontoret tar fram ett förslag på en gemensam mall/förfrågningsunderlag för arbetet med barnkonsekvensanalyserna (BKA) med syfte att öka barns inflytande och delaktighet i stadsplaneringen. Detta skulle bidra positivt till arbetet med upphandlingar och inköp av BKA:er och på sikt ensa stadens olika initiativ i denna fråga.

Mätbarhet och indikatorer

Bolaget vill framhålla att det är viktigt med mätbara mål/indikatorer som säkerställer att uppföljning över tid kan göras. Detta för att kunna följa om de insatser som görs ger resultat. Det är också viktigt att detta arbete genomsyrar stadens budget och bolagens och nämndernas verksamhetsplanering.

Arbete med mänskliga rättigheter

Staden är en stor beställare och har därmed en stor påverkansmöjlighet i rollen som kravställare vid inköp och upphandlingar, vilket Stockholms hem anser bör omnämnas i programmet. Det är otydligt var mänskliga rättigheter i hela värdekedjan hanteras. Bolaget ser att det vore lämpligt att detta framgick under stycket om avgränsningar.

Stokabs remissvar har i huvudsak följande lydelse

Stokab anser att MR-programmets mål – Stockholms stad är en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism – visar att staden har en tydlig och ambitiös målsättning för arbetet med mänskliga rättigheter. Bolaget anser vidare att det är positivt att sammanföra de olika befintliga programmen i ett sammanhållet styrdokument, eftersom det underlättar för nämnder och styrelser att arbeta i enlighet med kommunfullmäktiges målsättningar.

I övrigt har Stokab inget att anföra, utan tillstyrker förslaget och förordar att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna detsamma.

AB Svenska bostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse

Svenska Bostäder ställer sig bakom det nya programmet och är positiva till att staden valt samla flera av nuvarande program i ett samlat styrdokument för mänskliga rättigheter, MR-programmet.

Bolaget föreslår att staden ser över om ytterligare något styrdokument som tangerar MR-programmet men ej inkluderats ska tas med på sikt. Bolaget anser också att det är positivt att programmet lyfter begreppet intersektionalitet och att det finns fler maktordningar än diskrimineringsgrunderna.

Det är positivt att staden tagit fram handlingsplaner och en modell/trappa som beskriver olika steg i arbetet. Bolaget föreslår att materialet kompletteras med gemensamma utbildningspaket inom berörda områden. Grundläggande digitala utbildningar för nyanställda och medarbetare som behöver uppdatera sig är ett kostnadseffektivt sätt att säkerställa en gemensam bas. Genom att öka kompetensen hos medarbetare i såväl staden som bolagen och dess styrelser skapas samsyn i frågorna och förutsättningar för gemensamma arbetssätt.

Bolaget föreslår vidare att mätbara mål och indikatorer arbetas fram för att möjliggöra uppföljning över tid och utvärdera om de insatser som genomförs ger önskade resultat. Det skulle också ge en ökad tydlighet kopplat till handlingsplanerna.

Gällande arbetet med delaktighet och inflytande föreslår bolaget att gemensamma modeller och verktyg arbetas fram för att stärka arbetet med att tillgodose barns rätt till delaktighet och inflytande i syfte att leva upp till barnkonventionen.

MR-programmet är avgränsat till Stockholm. Bolaget föreslår att ett motsvarande program tas fram med syfte att utveckla arbetet med och stärka de mänskliga rättigheterna i leverantörskedjorna som uppstår till följd av stadens verksamhet och inköp. Denna påverkan uppstår i hög utsträckning på andra platser än i Stockholm.

Avslutningsvis vill bolaget lyfta vikten av att jobba tillsammans. I MR-programmet beskrivs verksamheten som enskilda stuprör trots att det finns en uttalad ambition mot stuprörstänk. Många frågor som programmet berör skär tvärsektoriellt, då handlar det inte om den enskilda verksamheten utom om den kedja av bolag/förvaltningar som berörs och deras samsyn och samarbete. Exempel är fördelning av lägenheter till SHIS, försök och träningslägenheter (FoT) och förtur. Där finns potential till ökad samverkan mellan bostadsbolag/Stadsdelsförvaltning och Socialtjänsten i vilka lägenheter som efterfrågas och vad bolaget erbjuder som påverkar arbetet med mänskliga rättigheter. Staden och bolaget har ett viktigt uppdrag att leverera bostäder för alla i ett transparent system.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030:s yttrande daterat den 3 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunstyrelsen råd för Agenda 2030 tackar staden för möjligheten att yttra sig över Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna.

Rådet anser att programmet har en tydligt uttalad ambition och att programmet kan fungera som en samlande kraft för de tillhörande handlingsplanerna.

Rådet ser positivt på att programmet refererar tillbaka till Agenda 2030 och synliggör agendans princip ”Lämna ingen utanför”. Rådet ställer sig också positivt till att programmet återkommande beskriver att arbetet med de mänskliga rättigheterna ska vara systematiskt och sammanhållet och förutsätter därmed att det praktiska arbetet kring detta är tydliggjort i de sex handlingsplanerna.

Rådet förstår att det är en avvägning när ett urval av överenskommelser som Sverige ratificerat presenteras, men vill ändå påpeka att det i samband med att FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor (1979) skrivs ut också hade varit av vikt att lyfta Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, särskilt mot bakgrund av mål 5 i Agenda 2030.

Rådet håller med om vikten av att utveckla samt använda ett rättighetsbaserat arbetssätt för att säkerställa de mänskliga rättigheterna. I den beskrivning av steg för ett rättighetsbaserat arbetssätt saknar dock rådet en punkt om vad en verksamhet kan och bör göra när rättigheterna inte respekteras och efterföljs. I inledning om ett

rättighetsbaserat arbetssätt beskrivs i förhållande till stockholmarnas rätt till delaktighet, möjligheten till klagomål. Det är dock minst lika viktigt att stadens egna verksamheter har strukturerade arbetssätt att tillgripa för att själva identifiera när arbetet med de mänskliga rättigheterna inte efterföljs och vilka åtgärder som då ska vidtas.

Inom vissa rättighetsområden, som till exempel rätten till bostad, har staden stora möjligheter att agera självständigt. Rådet rekommenderar staden att se över var det finns konkreta frågor där medborgarnas rättigheter kan tas tillvara oavsett hur staten eller andra medborgare agerar. I Stockholm är just rätten till bostad en fråga som bör lyftas i ett program för de mänskliga rättigheterna.

Gällande fokusområdet Kunskap och information skulle rådet önska ett tydliggörande av vikten av arbetet med att säkerställa stockholmarnas kunskap om mänskliga rättigheter. Det nämns att ”staden också behöver informera om de rättigheter stockholmarna har samt om hur vi arbetar för att säkerställa dessa”. Rådet vill understryka att medborgarnas kunskap om deras egna mänskliga rättigheter är avgörande, dels för att kunna utkräva sina rättigheter, dels som ett led i att stärka arbetet för att värna demokratin. Rådet vill i sammanhanget också lyfta vikten av fortsatt information om stadens arbete med just Agenda 2030.

Rådet vill också understryka vikten av uppföljning och utvärdering av programmet och avser följa stadsledningskontorets uppföljningsprocesser och bedömningar samt utarbetande av handlingsplaner. De senare kommer att bli av stor vikt för att konkretisera stadens arbete med mänskliga rättigheter, då programmet är av mer övergripande karaktär än tidigare program för exempelvis barns rättigheter.

Gällande fokusområdet Delaktighet och inflytande vill Rådet särskilt lyfta att programmet inte tillräckligt trycker på den enskilda barns möjligheter att få vara delaktiga och påverka. Här hade Rådet önskat att programmet tydligare uttryckte att varje barn ska inkluderas, bli lyssnad till och ha inflytande i alla frågor som rör barnets eget liv; såväl i vardagen som framtiden.

Rådet uppskattar att stockholmarna 0-18 år synliggörs som en stor del av stadens befolkning under avsnittet om delaktighet och inflytande och i samband med detta vill rådet särskilt påpeka att vi saknar tydligare skrivningar om vad barnkonventionen handlar om. Det vill säga särskilda mänskliga rättigheter för varje barn, att barn är särskilda rättighetsbärare samt att konventionen innehåller olika slags rättigheter. Här borde programmet kort lyfta grundprinciperna och artikel 4 som innebär att barnets rättigheter ska prioriteras. Vidare borde det nämnas att det faktum att barnkonventionen som helhet är lag innebär att den är tillämplig på alla rättsområden. Att barns rättigheter ska beaktas av domstolar och myndigheter i bedömningar som rör barn, direkt och indirekt.

Avslutningsvis ser rådet fram emot att involveras i arbetet med genomförandet av programmet och står till förfogande för vidare dialog och informationsutbyte i denna fråga. Agenda 2030-rådet består delvis av opolitiska ledamöter med expertkunskap

inom agendans tre dimensioner. Spetskompetensen kopplar bland annat till mänskliga rättigheter i stort och Stockholms stads arbete med mänskliga rättigheter i synnerhet.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågors yttrande daterat den 9 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Rådet finner det bra att det ett mer enhetligt dokument tas fram. Det är också ett ambitiöst program och rådet vill tacka förvaltningen för väl skrivet dokument.

Med det sagt, för att dokumentet ska bli framgångsrikt krävs mer än ett välskrivet och ambitiöst dokument. Vi skulle t.ex. vilja se att arbetet garanteras långsiktighet till exempel genom överenskommelser över partigränserna om detta.

Rådet konstaterar att programmet för tillgänglighet och delaktighet (som omnämns i programmet men ej ingår/ersätts med programmet) är ett program som har förankrats väl med funktionshinderrörelsen. Som sådan finns där också tydliga mål och även krav på uppföljningsbara indikatorer. Det är en modell som med fördel även bör appliceras på Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna. Rådet konstaterar att det även krävs tydliga mål i budget och tillhörande medel kopplade till programmet för att MR-arbetet ska bli verklighet.

Rådet har också tagit till oss att programmet anger inriktningen och ska åtföljas av handlingsprogram för mer konkret kring hur programmet ska förverkligas. Rådet vill i det sammanhanget konstatera att sådana handlingsprogram bör bearbetas med berörda organisationer och förslag på åtgärder framåt vara konkreta och uppföljningsbara (annars är det inget handlingsprogram). Det är också viktigt att handlingsprogram och åtgärder inte differerar från hur förvaltningen handlägger eller hanterar frågor i praktiken. I framtagandet av samrådsrepresentanter bör intersektionaliteten hos frågorna vara speglade.

Som en sista kommentar vill rådet konstatera att Sverige i en rad granskningar av FN fått betydande kritik på en rad områden för bristande förmåga att uppfylla sina åtaganden enligt ratificerade konventioner. Nu senast FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och därefter FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det vore bra om programmet i sin problemformulering kunde ta delvis avstamp i FN:s senaste rapporter om landet eller åtminstone adressera att FN har kritiserat Sverige för att i flera avseenden backa i fråga om skyddet för de mänskliga rättigheterna.

Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter

Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheters yttrande daterat den 25 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Rådet är positiva till att ett program för de mänskliga rättigheterna kommer på plats, men vill lyfta några delar som man saknar i programmet.

Programmet lyfter vikten av att motverka rasism och slår fast att en handlingsplan mot rasism ska tas fram. Rådet anser dock att antisemitism behöver lyftas tydligare i programmet eftersom antisemitismen har särdrag som skiljer den från andra former av rasism. Även antiziganism och andra former av rasism är mycket viktiga att adressera. Att utsättas för antisemitism, antiziganism och andra former av rasism påverkar individers välmående och trygghet mycket negativt och förvägrar människor deras rättigheter. Det har också en negativ påverkan på samhället i stort. Därför måste arbetet mot rasism, diskriminering och hatbrott vara högt prioriterat.

Vidare anser rådet att det behöver tydliggöras i programmet att samerna inte bara är en nationell minoritet utan också ett urfolk. Urfolket samerna har särskilda urfolksrättigheter, bland annat rätten till konsultation. Den 1 mars 2022 trädde den nya lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket i kraft och från och med den 1 mars 2024 gäller den även kommuner och regioner. Rådet vill lyfta fram vikten av att Stockholms stad särskilt arbetar med att ta fram rutiner, vägledning och styrdokument för att säkerställa att lagen efterföljs inom stadens verksamheter samt att en struktur för arbetet med konsultation ska omhändertas i den handlingsplan för nationella minoriteters rättigheter som föreslås tas fram. Handlingsplanen bör också döpas om till handlingsplan för nationella minoriteters och urfolks rättigheter för att tydliggöra samernas status som urfolk.

Vad gäller programmets fokusområden saknar rådet tydliga skrivningar om att staden har en skyldighet att främja och uppfylla de nationella minoriteternas och urfolket samernas rättigheter vad gäller språk och kulturell identitet. Här väger FN:s syn på kulturarv som en mänsklig rättighet särskilt tungt. Sverige får stark kritik på flera punkter i en ny FN-rapport gällande bland annat revitalisering av samiska och meänkieli.

Funktionsrätt Stockholms stad

Funktionsrätt Stockholms stads yttrande daterat den 3 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Handlingsplaner

Det är ett program med ambitiösa skrivningar vi har fått till oss och det är glädjande att man från stadens sida vill arbeta mer strukturerat med dessa frågor.

Som en följd av FN:s rekommendationer till Sverige vill man från stadens sida införa handlingsplaner. Dessa behöver dock vara genomtänkta och stringenta. Det vi saknar är exempel på hur handlingsplanerna ska konkretiseras. Hur ser dessa ut? Vem bär ansvaret för att de upprättas och hur de utformas? Vad händer om de inte följs?

I det fortsatta arbetet med att implementera programmet i praktiken är det även viktigt att ta hänsyn till FN:s rekommendationer om att förbättra möjligheterna för personer

med funktionsnedsättning att överklaga beslut och utkräva rättigheter. Att stadsdelsförvaltningar i Stockholms stad rutinmässigt överklagar beslut som går dem emot i förvaltningsrätten är inget annat än en skam.

MR-samordnare

Funktionsrätt Stockholms stad har under flera år begärt att staden inför en strategisk samordnare som ska arbeta aktivt med stadens funktionsrättspolitik och verksamhetsutveckling. Stockholms stad behöver förstå sin potential och ta på sig ledartröjan när det gäller det strategiska funktionsrättsarbetet i Sverige. Därför anser vi att varje nämnd bör ha en funktionsrättssamordnare som har ansvar för stadsdelens tillgänglighet och funktionshinderråd, men som också har ett informationsansvar gentemot stadens invånare.

Det slog oss att detta arbete kan ingå i en MR-samordningstjänst. Denna funktion kan med fördel täcka även detta programs inriktning och fokusområden.

Institutet för mänskliga rättigheter

Institutet för mänskliga rättigheters yttrande daterat den 12 juli 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Institutet ser positivt på att Stockholms stad har tagit fram ett program för de mänskliga rättigheterna för Stockholms stad men har av prioriteringsskäl inte möjlighet att kommentera i sak.

Judiska församlingen i Stockholm

Judiska församlingens yttrande daterat den 1 november 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Övergripande

JFST välkomnar ansatsen att formulera övergripande mål för att säkerställa de mänskliga rättigheterna inom stadens verksamheter, sammanhållet och systematiskt. För att säkra ändamålsenliga handlingsplaner inom närliggande och ofta överlappande områden behövs en paraplystruktur för att säkra konsekvens och undvika målkonflikter, samt angripa de utmaningar som finns så effektivt som möjligt och tillvarata synergier.

Bred ansats och otydlig begreppsanvändning

Programmet för mänskliga rättigheter är mycket brett och heltäckande vilket JFST menar är både en styrka och en svaghet. Programmet utgör förvisso ett ramverk för konkreta handlingsplaner, likväl anser JFST att programmet – och i förlängningen även handlingsplanerna - hade gynnats av tydligare begreppsanvändning och konkretisering.

Programmet utgår från ett rättighetsbaserat arbetssätt med avsikt att ”skapa förändring genom att stärka människors egenmakt”. Dessa goda intentioner skulle kunna konkretiseras och ges en mer specifik och tydlig innebörd: vilken slags förändring eftersträvas, i vilket syfte och vad innebär det att stärka människors egenmakt inte minst ur minoritetsperspektiv. Svaren på dessa frågor bör framgå av handlingsplanerna, liksom indikatorer för uppföljning och utvärdering, anser JFST.

JFST instämmer i att ”ingen enskild rättighet är viktigare än någon annan” i bemärkelsen att olika minoriteters och gruppers intressen och behov inte ska ställas mot varandra. För att minska risken för instrumentalisering eller sammanblandning behöver dock dessa intressen och behov identifieras och förstås vilket förutsätter specificitet.

JFST noterar bekymrat att ordet antisemitism inte återfinns i programmet utom i en mening där ”hatbrott med antisemitiska motiv” nämns.

JFST har tillsammans med Judiska ungdomsförbundet (JUS) fört en regelbunden dialog med Stockholms Stad om behovet av riktade insatser mot antisemitism, sedan det uppdagades för två år sedan att ordet antisemitism hade strukits ur en tidigare skrivning om stadens budget gällande arbetet mot rasism och antisemitism i stadens skolor. Detta trots den då nyligen genomförda kartläggningen av antisemitism i skolorna som visade på skolpersonalens bristande kunskaper och redskap för att identifiera och hantera antisemitism i skolmiljön. JFST:s intryck av de samtal som förts med politiker och tjänstemän är att dialogen har varit konstruktiv och präglats av stor förståelse från stadens sida för behovet av att specifikt benämna och lyfta fram antisemitismen då dess drivkrafter och uttryckssätt skiljer sig markant från andra former av rasism och därmed riskerar att osynliggöras genom en generisk antirasistisk ansats.

Intrycket att rasism i stadens arbete med mänskliga rättigheter inte kommer att omfatta den sortens perverterade syn på maktordning som kännetecknar antisemitism stärks av att de normer att utmana, som nämns i programmet, är sexistiska, vithetsnormer och heteronormer. Antirasism baserad på vithetsnormer tenderar snarast att osynliggöra antisemitism då judar uppfattas som ”vita”, och enligt vissa nutida antisemitiska narrativ – uppfattas som vita koloniserare/ en maktelit.

Mot bakgrund av den kraftigt ökande antisemitismen i samhället i stort och de konsekvenser detta för med sig för den judiska minoritetens möjligheter att tillvarata sina mänskliga rättigheter vill vi betona vikten av att benämna antisemitismen specifikt. Inte för att antisemitismen är viktigare än andra former av rasism utan för att verkningsfulla åtgärder annars riskerar att utebli med svåra konsekvenser för den judiska minoriteten men inte enbart för oss. Antisemitism är en bärande komponent i konspirationsteorier som berör en rad nutida samhällsproblem, globala kriser och konflikter. Såsom formulerat i Segerstedtinstitutets nyligen publicerade rapport Antisemitism i Sverige efter 7 oktober (Matsson, Sager och Malmros 2024): ”Antisemitism har också negativa effekter för hela samhällen, bortom de judiska personer som drabbas. Antisemitism kommer ofta med en konspiratorisk tankemodell

som förklarar orättvisor, maktlöshet och missförhållanden. Den konspiratoriska tankemodellen är destruktiv på åtminstone två sätt: dels genom att antisemitismen bidrar till mellanmänniskt hat, hot och våld, dels genom att antisemitismen förtränger en nödvändig analys och hantering av de verkliga skälen till samhällsliga missförhållanden”

Kommunala bidragsgivningen och demokrativillkoret

Enligt programmet ska alla nämnder och bolagsstyrelser ha ansvar ”för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter”. I detta sammanhang anser JFST – på förekommen anledning - att det vore önskvärt att särskilt lyfta den kommunala bidragsgivningen och det demokrativillkor som ska vara uppfyllt för att erhålla kommunala bidrag. Om kommunalt bidrag beviljas verksamhet som genomförs av aktör som uttrycker eller sprider budskap i strid med gällande demokrativillkor så legitimeras just de handlingar och uttryck som villkoret syftar till att underkänna och riskerar bidra till en skadlig normförskjutning även om brott ej har begåtts. Yttrandefrihet och näringsfrihet ska självklart värnas men innebär inte en rätt till finansiering med offentliga medel för aktörer som sprider rasism, antisemitism, stöd till terrororganisationer våldsbejakande extremism eller andra former av antidemokratiska budskap. Då uttryck och handlingar som innebär överträdelser av demokrativillkoret kan ha bäring på flertalet handlingsplaner som knyts till programmet för mänskliga rättigheter anser JFST att det vore motiverat att lyfta frågan om demokrativillkoret i programmet.

Sammanfattning

Judiska Församlingen i Stockholm (JFST) är positiva till ansatsen att formulera övergripande mål.

JFST anser att begrepp och mål behöver konkretiseras och förtydligas och handlingsplanerna bör inkludera indikatorer för uppföljning och utvärdering.

JFST är mycket bekymrad över att antisemitismens specifika drivkrafter och uttrycksätt inte benämns eller lyfts fram varmed verkningsfulla åtgärder riskerar utebli.

Länsstyrelsen i Stockholms län

Länsstyrelsen i Stockholms läns yttrande daterat den 30 september 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Länsstyrelsen i Stockholms län tillstyrker förslaget.

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att Stockholms stad antar ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna. Länsstyrelsen delar stadsledningskontorets bedömning att det är angeläget att staden antar ett styrdokument som kan stärka och utveckla ordinarie processer och samtidigt skapa en långsiktigt hållbar struktur med att säkerställa de mänskliga rättigheterna i stadens alla nämnder och bolagsstyrelser.

Arbetet med att uppnå målet med programmet och dess kompletterande handlingsplaner är nära kopplat till Stockholms stads demokrati- och hållbarhetsarbete. En av de handlingsplaner som kopplas till programmet för mänskliga rättigheter är stadens riktlinjer för arbetet med nationella minoriteter, vilket Länsstyrelsen tillstyrkt i tidigare yttrande. Att arbetet med specifika rättigheter samlas under ett bredare program för mänskliga rättigheter är betydelsefullt utifrån en hållbarhetssynpunkt, då det bidrar till ett helhetsperspektiv utifrån Agenda 2030 och principen att ingen ska lämnas utanför. Det är av särskilt betydelse med hänvisning till Stadsledningskontorets bedömning att det tidigare arbetet till viss del varit fragmentiserat och genomfört i stuprör.

Länsstyrelsen ser positivt på att förslaget bygger på en grundlig översyn av stadens nuvarande styrdokument och bedömningen att staden genom programmet flyttar fram positionerna med att integrera ett rättighetsbaserat arbetssätt.

Att förslaget så tydligt beskriver arbetet med mänskliga rättigheter, med utgångspunkt i konventionsefterlevnad och ett rättighetsbaserat arbetssätt, visar på goda förutsättningar för att programmet både finns med i styrning och ledning, som att det integreras i ordinarie verksamheter. Det visar också på en väl grundad kunskap och förståelse för att när ett rättighetsbaserat arbetssätt tillämpas systematiskt så förebyggs ojämlikheter och diskriminering. Länsstyrelsen välkomnar att arbetet kommer att bygga på tvärssektoriell samverkan, inte bara i staden utan även med civilsamhälle, akademien, näringslivet och övrig offentlig sektor att möta samhällets utmaningar på ett samlat sätt. Det bidrar också i förlängningen till resiliens och det civila försvaret genom skydd av demokratiska fri- och rättigheter, som utgör en del av samhällets skyddsvärden.

Förslagets modell för regelbunden uppföljning och utvärdering med berörda målgrupper, tar sin utgångspunkt i att beakta rättighetsinnehavarens perspektiv, vilket bidrar till transparens och möjlighet till inflytande och delaktighet.

RFSL Stockholm

RFSL Stockholms yttrande daterat den 31 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning av vårt ställningstagande

RFSL Stockholm och RFSL Ungdom Stockholm stödjer att staden organiserar sitt arbete för mänskliga rättigheter inom det föreslagna program för mänskliga rättigheter och ser övergripande positivt på att arbetet för likabehandling och mot diskriminering samordnas och struktureras enligt de fokusområden som föreslås.

Vi ser dock vissa otydligheter när det gäller relationen mellan programmet och de handlingsplaner som ska upprättas inom specifika områden (tex handlingsplanen för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller

könsuttryck) och skulle önska ett förtydligande av relationen dem emellan och av hur de ska följas upp och återrapporteras.

Vi önskar också ytterligare tydliggjort hur det civila samhället ska engageras i stadens arbete för mänskliga rättigheter.

Motivering

Övergripande kommentarer

Vi ser det grundläggande som positivt att stadens arbete för mänskliga rättigheter samlas och styrkas genom ett gemensamt program. Detta för att det kan säkra att ingen individ eller grupp faller mellan stolarna om de inte kan klassificeras inom några av de specifika grupper som det tidigare har funnits handlingsplaner för (eller tillhör flera av dessa samtidigt) och för att det möjliggör ett helhetsgrepp i förståelsen av ojämlikhet som också innefattar de anledningar till utsatthet som i dag inte definieras som diskrimineringsgrunder i lagens mening. Däremot efterfrågar vi en konkretisering av arbetet och hur programmet ska användas i praktiken.

Vi gläds åt att begreppet intersektionalitet tas upp. Det är givetvis mycket viktigt att uppmärksamma att flera olika identitetsfaktorer kan samverka och bidra till att person kan ha förhöjd risk att utsättas för diskriminering, men det är också viktigt att lyfta att samverkande identitetsfaktorer också kan leda till ackumulerade privilegier. Att vara tex både cis-man och vit och utan normbrytande funktionsvariationer kan leda till en förhöjd risk för att ges omotiverade fördelar och privilegier. Att vara uppmärksam på inte bara de som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda utan också på de som riskerar att ges omotiverade fördelar i dagens system är centralt i ett normkritiskt förhållningssätt (som det ju framgår av programmet ska vara) och kan vara en nyckel för att få syn på hur ojämlikhet uppstår och upprätthålls i stadens verksamheter och förvaltningar.

Vi tycker att det är positivt att klassperspektivet lyfts fram så tydligt i programmet även om det inte är en av de officiella diskrimineringsgrunderna och att allas vår utsatthet när det gäller klimatförändringarna berörs. Men även här är det viktigt att beakta, att det oftast är de mest utsatta som drabbas hårdast och mest när samhällen förändras.

Trygghet är ett villkor för att en ska kunna åtnjuta sina rättigheter. Upplevelser av otrygghet och utsatthet och av ett minskande demokratiskt utrymme förenar många av de grupper som riskerar att inte kunna åtnjuta sina mänskliga rättigheter i dag. Arbetet för ökat trygghet för utsatta grupper och mot normförskjutningar i det politiska samtalet skulle kunna lyftas tydligare i programmet. Här är det dock viktigt att det för många utsatta grupper inte är mer övervakning och väktare som leder till ökat trygghet utan upplevelser av att tas på allvar, förståelse och solidaritet (se mer information här: <https://www.rfsl.se/wp-content/uploads/2024/07/Summering-av-enkaten-Hbtqi-och-trygghet-2.pdf>)

Kommentarer till enskilda delar av programförslaget

Rättighetsbaserat arbetssätt

För oss framstår denna metod som lite vag. Vi undrar vilka som ska identifiera vilka rättigheter och grupper som berörs i/av det aktuella verksamhetsområdet? Och hur det kan säkras, att kompetensen för att bedöma det finns? Det finns en risk att bedömningarna görs på slentrianmässiga grundar eller utifrån tradition och inte baseras på aktuell kunskap om alla berörda grupper. Tex kanske ett byggföretag kan 'se' att de behöver arbeta med universell design för att säkra tillgänglighet, men missar hur heteronormativitet byggs in i utformningen av lägenheter genom att de anpassas för tvåsamhet och kärnfamiljer.

Uppföljning och utvärdering

Vi ser att det är viktigt att andra aktörer också inkluderas i uppföljnings- och utvärderingsprocessen. Vi ser därför gärna att representanter från civilsamhället involveras i denna del, eftersom vi i vår dagliga verksamhet arbetar med programmets målgrupper och kan spegla den faktiska verkligheten.

Fokusområdena

Kunskap och information

Här vill vi lägga till att representation i kommunikationen internt och externt är mycket viktigt för att skapa trygghet och delaktighet. Även representation i form av medveten rekrytering till styrelser, ledning och referensgrupper för stadens verksamheter är centralt för att säkra kompetens och medvetenhet om alla delar av MR-perspektivet.

Välfärd och service

Ett viktigt medskick här är att för att välfärden ska vara trygg och tillgänglig 'för alla' kan det ibland vara nödvändigt att organisera verksamheten så att den riktar sig uteslutande till en viss grupp. Det kan exempelvis handla om att unga queer-personer ska få nyttja en bassäng i en simhall för sig själva ibland eller att det finns äldreboenden eller förskolor med specifik hbtqi-profil.

Det är också viktigt att ta höjd för att kommunen och välfärden är arbetsgivare för många av de grupper som MR-arbetet vill tillgodose (bla från vårt community) och därför är det, att vara en bra och inkluderande arbetsgivare, en viktig insats på detta område.

Delaktighet och information

Vi uppskattar att civilsamhällets roll i att säkra delaktighet tas upp här och att stadens råd för äldre, funktionsvarierande, nationella minoriteter och Agenda 2030 uppmärksammas. Från Rfsl Stockholms håll skulle vi gärna se att även de grupper som inte direkt täcks in av nämnda råd lyfts fram och att officiella strukturer för samtal och återkoppling med dessa grupper upprättas för att säkra, att den specialkompetens och de kontakter som civilsamhällesorganisationer har, inte glöms

bort i arbetet för att förverkliga programmet. Vi ser gärna att samarbetet med dessa grupper konkretiseras och formaliseras ytterligare som en del av programmet.

Med dessa kommentarer tillstyrker RFSL Stockholm och RFSL Ungdom Stockholm Stockholm stads program för de mänskliga rättigheterna.

Sveriges kvinnoorganisationer

Sveriges kvinnoorganisationers yttrande daterat den 17 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Stockholms stad har tidigare haft flera olika program för att stärka de mänskliga rättigheterna. Men nu samlas arbetet i ett gemensamt program. Sveriges Kvinnoorganisationer ser att förslaget har tagits fram utifrån en god ambition om att inkludera olika grupper i arbetet för mänskliga rättigheter, men att det inte beaktar jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter i tillräckligt hög utsträckning. Kvinnokonventionen är en av FN:s kärnkonventioner men förbises allt för ofta, så även i föreliggande programförslag. De människor vars rättigheter ska skyddas genom programmet är olika grupper av flickor och kvinnor, pojkar och män, men detta tas allt för liten hänsyn till i programmet. Det intersektionella perspektivet som används är inte förankrat i jämställdhet som behandlas som ett separat och begränsat spår, istället för att integreras genomgående i programmet. Sveriges Kvinnoorganisationers samlade bedömning är att Stockholms stad Program för de mänskliga rättigheterna bör arbetas om och jämställdhetsintegreras.

Till programmet ska sex handlingsplaner tas fram inom områdena rasism, jämställdhet, barnrätt, nationella minoriteter, HBTQI samt romsk inkludering. Sveriges Kvinnoorganisationer anser att även de fem handlingsplaner som inte handlar om jämställdhet måste jämställdhetsintegreras.

Inledning

Sverige är fortfarande inte ett jämställt land och mycket indikerar att utvecklingen har stannat av. Det är att Europeiska jämställdhetsinstitutet EIGE:s senaste mätning visar att Sverige alltjämt toppar listan av EU:s minst ojämslällda länder men att utvecklingen har stått mest stilla och backat något jämfört med tidigare. I juni kom nya siffror från Medlingsinstitutet som visar att löneutvecklingen mellan kvinnor och män ökar igen. Fler kvinnor än män tar omsorgsansvar för någon i sin närhet, en större andel kvinnor har känt sig diskriminerade på grund av sitt kön jämfört med män och bland 15-åringar har majoriteten av flickorna (80 %) besvär som sömnsvårigheter, att känna sig irriterad, nedstämd eller på dåligt humör på grund av oro och ångest, vilket är dubbelt så många som bland pojkarna. Flera undersökningar de senaste åren indikerar också att polariseringen mellan könen ökar och en undersökning från Jämställdhetsmyndigheten visar att allt fler unga män är negativt inställda till kvinnor som chefer.

Jämställdhetsintegrering, som är den strategi som Sverige, EU och FN arbetar utifrån för att uppnå ett jämställt samhälle, förutsätter att kön synliggörs och att jämställdhet beaktas i alla beslut, på alla nivåer och i alla steg av processen. Det handlar om att systematiskt synliggöra och analysera vilka konsekvenser förslag får för kvinnor respektive män. Förutom kön bör jämställdhetsintegrering alltid ta hänsyn till hur andra relevanta maktordningar påverkar människors livsvillkor. Det kan sammanfattas i devisen ”alltid kön, aldrig bara kön”.

Stockholms stad har genom Program för ett jämställt Stockholm 2018-20225 (ett av de program som det nya förslaget till program nu ersätter) arbetat systematiskt med jämställdhetsintegrering de senaste åren. Det är viktigt för hela Sveriges jämställdhetsarbete att Stockholm fortsätter vara en god förebild i dessa frågor och att arbetet med jämställdhetsintegrering fortsätter på bred front för att säkerställa ett jämställt bemötande och en jämställd fördelning av makt och resurser till Stockholms invånare. Men tyvärr kommer det inte att ske genom det nya programförslaget så som det nu är skrivet.

Majoritets- och minoritetsperspektiv

Jämställdhet är ett majoritetsperspektiv – det innebär att kvinnor och män är stora grupper som inom sig rymmer många olika grupper av flickor och pojkar, kvinnor och män. Andra perspektiv, så som sexuell läggning, religion eller funktionsnedsättning är minoritetsperspektiv. Majoritetsperspektiv behandlas med fördel genom integrering, medan denna metod blir allt för trubbig för att hantera minoritetsperspektiv som då lätt tappas bort. Minoritetsperspektiv kräver därför riktade insatser. Det kan handla om sådant som att göra kvalitativa, riktade analyser av och insatser mot gruppen i fråga. För att stärka utrikes födda kvinnors egenmakt krävs till exempel riktade insatser för att gruppen ska kunna delta i arbetsmarknadsåtgärder. Men för att minska kvinnors höga sjukskrivningstal krävs ofta breda åtgärder för bättre arbetsmiljö och villkor i kvinnodominerade yrken. Programmet förmår tyvärr inte att göra denna viktiga åtskillnad mellan minoritets- och majoritetsperspektiv och riskerar därför att missa så väl stora jämställdhets- och samhällsproblem som olika gruppers specifika behov.

Programmet lyfter det intersektionella perspektivet utifrån följande inramning:

Begreppet intersektionalitet har fått ökad betydelse, både inom forskning och i praktisk verksamhet. Begreppet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland förstärka varandra. En stockholmare kan exempelvis vara kvinna, ha en funktionsnedsättning och identifiera sig som rom. Det kan innebära att hon blir utsatt utifrån flera diskrimineringsgrunder samtidigt vilket förstärker utsattheten. Analyser visar även att bland annat kön och ålder inte kan isoleras utan behöver förstås tillsammans med andra diskrimineringsgrunder samt faktorer som påverkar människors möjligheter såsom exempelvis utbildningsnivå, hälsa och socioekonomisk bakgrund. (sidan 3)

Det stämmer att intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka och förstärka varandra. Det är dock viktigt att aldrig bortse från kön, som är ett majoritetsperspektiv som skär igenom hela befolkningen och därmed bör beaktas i allt intersektionellt arbete, vilket tyvärr inte görs i programförslaget.

Exempel på könsblindhet i programmet

En viktig princip inom jämställdhetsintegrering är att synliggöra kön och motverka könsblindhet. Förslaget till program vill lyfta skillnader mellan olika grupper av Stockholmare men är i hög utsträckning könsneutralt. Till exempel nämns skrivs att ”personer med funktionsnedsättning har ofta svårare att komma in på bostads- och arbetsmarknaden och generellt en sämre hälsa än övriga befolkningen” (sidan 6). Denna formulering osynliggör och förbiser de stora könsskillnader som finns inom gruppen personer med funktionsnedsättning bland annat vad gäller möjligheter på bostadsmarknaden och i arbetslivet. Kvinnor med funktionsnedsättning är till exempel mer utsatta för våld i allmänhet än män med funktionsnedsättning och även mer utsatta för mäns våld än kvinnor utan funktionsnedsättning.

Ytterligare ett exempel ur programmet handlar om utrikes födda personer där följande sägs: ”personer som inte är födda i Sverige har de lägsta inkomsterna, i lägst utsträckning är matchade på arbetsmarknaden och i störst utsträckning lever i ekonomisk utsatthet.” (sidan 5). Detta stämmer och om detta stycke jämställdhetsintegreras kan det synliggöra hur olika grupper av kvinnor och män med utländsk bakgrund har olika förutsättningar och livsvillkor. Var tredje kvinna född utanför Europa befinner sig utanför arbetskraften och sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män som invandrat till Sverige ökar. Faktum är att det inom alla jämställdhetspolitiska mål finns det skillnader mellan utrikesfödda kvinnor och män och svenskfödda kvinnor och män.

Ytterligare ett exempel handlar om individer och olika grupper: Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Staden fokuserar särskilt på att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter, att motverka rasism, tillgodose barnets rättigheter och jämställdhet samt lika rättigheter och möjligheter för hbtqi-personer, äldre och för personer med funktionsnedsättningar. (sidan 3)

I samtliga av de grupper eller perspektiv som nämns i ovan stycke är det relevant att beakta jämställdhet.

Tornedalingar i Stockholm

Tornedalingar i Stockholms yttrande daterat den 3 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Styrelsen för Tornedalingar i Stockholm har tagit del av Remiss Stockholms Stads program för de mänskliga rättigheterna, KS 2023/1159. Styrelsen anser att

programmet är ett bra förslag och även bra att programmet kommer att följas upp och utvärderas, vilket är viktigt för eventuella förbättringar

Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsnämnden

Reservation av Johan Kling (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Centerpartiet instämmer i förvaltningens synpunkt att det vore önskvärt om det togs fram indikatorer för att tydligt kunna mäta, synliggöra resultat och identifiera utmaningar. Vi ser också att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning, vilket är något förvaltningen också delvis lyfter i sitt remissvar.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Reservation av Christina Tufvesson (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Särskilt uttalande av Per Rosencrantz m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i

statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Särskilt uttalande av Ann-Christine Carlberg (SD)

Hatbrott med antisemitiska motiv rör sig oftast om hets mot folkgrupp, och förekommer i såväl digital som fysisk miljö där områden med stor invandring från Mellanöstern utmärkt sig negativt. Efter terrorattacken mot Israel den 7e oktober 2023, har antisemitismen blivit mer organiserad och sker nu fullt öppet på ett flertal platser i Sverige, som i Malmö, Göteborg och inte minst på Stockholms gator och torg.

Demonstrationståg från Palestina- och Vänsterrörelsen skanderar vecka efter vecka, för Israels utplåning "from the river to the sea". Detta är en skamfläck för demokratin och Stockholm som Sveriges huvudstad.

Den judiska minoritetens befolkning lever numera med rädsla under uppenbart hotfulla förhållanden, detta måste få ett slut och de aktörer som bedriver denna antisemitiska hatpropaganda, ska ställas inför rätta.

Det är anmärkningsvärt att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna inte mer ingående adresserar den nu så uppenbara antisemitismens ökade utbredning.

Programmet ska motverka rasism och skydda de nationella minoriteternas rättigheter, vilket nu inte är fallet, då Judar inte längre kan röra sig fritt utan fruktan i Stockholm stad.

Exploateringsnämnden

Reservation av André Nilsson (L)

1. Att delvis godkänna kontorets förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det

föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofofi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Reservation av Svante Linusson (C)

1. Att delvis godkänna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Vi instämmer i kontorets syn på stadsplaneringen som ett viktigt verktyg för att främja tillgänglighet, öppenhet och inkludering för alla stockholmare. Däremot ser Centerpartiet att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många

unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Särskilt uttalande av Denis Wedin m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Fastighetsnämnden

Reservation av Hansi Karppinen (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Reservation av Frank Hojem (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Centerpartiet ser dock att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Särskilt uttalande av Henrik Virro m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Ersätтарыttrande av Lovisa Hedin (KD)

Att delvis godkänna förslag till beslut, Att komplettera program för de mänskliga rättigheterna i enlighet med vad som anförs nedan, Att därutöver anföra följande:

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete.

Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin, samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat. Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp, ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt krävs fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte enkom identifiering och kartläggning. Likaså efterfrågar vi, liksom kontoret, en plan för uppföljning av programmet.

Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under politiska demonstrationer, HBTQ-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret väljer att inte lyfta ut stadens viktiga arbete mot antisemitism i de handlingsplaner som följer MR-programmet, utan att det klumpas samman med rasism. Vi finner det anmärkningsvärt att vissa nationella minoritetsgrupper bryts ut medan andra inte gör det. Inte minst mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter.

Förskolenämnden

Reservation av Åsa Nilsson Söderström (L) och Ismail Ali (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Särskilt uttalande av Sophia Granswed Baat m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Idrottsnämnden

Reservation av Mikael Petterson (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Vi instämmer i förvaltningens önskan om att rätten till fritid läggs till som exempel på grundläggande fri- och rättigheter under rubriken. Centerpartiet ser också att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb i Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Reservation av Hanna Widstrand (L)

1. Att godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag.

En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Särskilt uttalande av Anna Cederschiöld Stuart m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Kulturnämnden

Reservation av Isabel Smedberg-Palmqvist (L)

1. Att nämnden delvis godkänner förvaltningens förslag till beslut

2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna. En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofofi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Reservation av Jonas Naddebo (C)

1. Att nämnden delvis godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen, och
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Vi instämmer i förvaltningens synpunkter att det är viktigt att anpassa arbetet utifrån olika individers och grupperns olika levnadsvillkor och möjligheter. Däremot ser Centerpartiet att programmet saknar de tydliga

ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfällig och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Särskilt uttalande av Kristina Lutz (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Ersätтарыttrande av Destiny Zandi-Lindgren (KD)

1. Att delvis godkänna förslag till beslut,
2. Att komplettera program för de mänskliga rättigheterna i enlighet med vad som anförs nedan,
3. Att därutöver anföra följande

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete.

Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin, samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat. Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp, ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt krävs fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte enkom identifiering och kartläggning. Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under politiska demonstrationer, HBTQ-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret väljer att inte lyfta ut stadens viktiga arbete mot antisemitism i de handlingsplaner som följer MR-programmet, utan att det klumpas samman med rasism. Vi finner det anmärkningsvärt att vissa nationella minoritetsgrupper bryts ut medan andra inte gör det. Inte minst mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation av Elin Hjelmestam (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Reservation av Ashna Ibrahim (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Centerpartiet vill dock lyfta två viktiga aspekter som vi menar att programmet tyvärr missar.

- Centerpartiet anser att det är en stor brist att ett program som ämnar att behandla Stockholms stads program för mänskliga rättigheter, jämlikhet och rättigheter för olika grupper saknar en mer explicit och detaljerad diskussion om antisemitism, särskilt i en tid då antisemitismen ökar både i Sverige och på andra platser i världen.

Antisemitismen behandlas endast ytligt och som en del av generella hatbrott i programmet, trots att den har en unik och djupt rotad historia i Sverige och Europa.

Detta är särskilt anmärkningsvärt i en tid då antisemitismen ökar kraftigt och idag tar sig uttryck i form av konspirationsteorier, hatbrott och i samband med kritik av Israel. Den anpassar sig till samtida sociala och politiska strömningar, vilket gör att antisemitismen måste identifieras och motverkas. Polisen rapporterar att antalet anmälda hatbrott mot judar har ökat kraftigt. Flera incidenter pekar på att hotbilden mot judar tydligt har ökat under senaste året och P4 rapporterade att en skola t.o.m. tvingades pausa en kurs i judisk folkdans på grund av antisemitiska stämningar.

Det är därför inte bara lämpligt, utan nödvändigt, att Stockholmsstad i sitt program för mänskliga rättigheter tydligt lyfter problemet med antisemitism och presenterar konkreta åtgärder för att motverka den. Programmet framstår som otillräckligt då det inte erkänner den specifika och alarmerande ökningen av antisemitism i samhället. Att inte ägna antisemitismen större uppmärksamhet underminerar programmets trovärdighet, särskilt i en tid när rapporter om antisemitiska incidenter i skolor, på sociala medier och i det offentliga rummet ökar.

Programmet betonar behovet av samarbete med civilsamhället, men det saknas specifika åtgärder för att stärka samarbetet med judiska organisationer eller samfund. Detta hade varit en central del i kampen mot den växande antisemitismen.

- Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Särskilt uttalande av Torbjörn Erbe m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna.

Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Socialnämnden

Reservation av Jan Jönsson (L)

1. att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut,
2. att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan, samt
3. att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofofi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså

behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Reservation av Henrik Falk (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan, samt
3. att därutöver anföra följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Däremot ser Centerpartiet att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb i Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna

förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Särskilt uttalande av Andrea Hedin m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Ersätтарыttrande av Maurice Forslund (KD)

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete.

Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin, samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat. Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp, ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt krävs fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte enkom identifiering och kartläggning.

Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under politiska demonstrationer, HBTQ-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret väljer att inte lyfta ut stadens viktiga arbete mot antisemitism i de handlingsplaner som följer MR-programmet, utan att det klumpas samman med rasism. Vi finner det anmärkningsvärt att vissa nationella minoritetsgrupper bryts ut medan andra inte gör det. Inte minst mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter. Programmet bör därför även bryta ut antisemitism.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation av Jonas Naddebo (C)

Att stadsbyggnadsnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen samt att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Däremot ser Centerpartiet att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb i Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna

förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Reservation av Björn Ljung (L)

Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut samt att komplettera program för de mänskliga rättigheterna i enlighet med vad som anförs nedan

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofofi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Särskilt uttalande av Jan Valeskog m.fl. (S), Maria Mustonen m.fl. (V) och Cecilia Obermüller (MP)

Rätten till bostad är en grundläggande mänsklig rättighet och en viktig del av MR-programmet. Det innebär att alla människor ska ha tillgång till en säker, trygg och hållbar bostad, fri från diskriminering. Bostadens betydelse för individens möjlighet till ett tryggt och stabilt liv bör inte underskattas. Avsaknaden av en säker bostad ökar risken för utsatthet och socialt utanförskap, vilket i sin tur kan påverka individens möjlighet till arbete, utbildning och deltagande i samhället. För att alla ska ha rätten

till en bostad behöver bostadsplaneringen fortsätta att främja en inkluderande stad där alla har möjlighet till en god boendemiljö.

Staden behöver arbeta för att minska bostadsbristen, tillgodose behoven hos olika grupper, såsom unga, äldre och ekonomiskt utsatta, samt säkerställa en blandning av bostadsformer och prisklasser. Genom att integrera rätten till bostad i stadsutvecklingen strävar staden efter att minska segregation och främja social rättvisa, vilket i sin tur stärker hela samhället.

Särskilt uttalande av Johan Nilsson m.fl (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Ersätтарыttrande av Mikael Valier Furtenbach (KD)

1. Att delvis godkänna förslag till beslut.
2. Att komplettera program för de mänskliga rättigheterna i enlighet med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete.

Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin, samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat. Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp, ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och

effektiva som möjligt krävs fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte enkom identifiering och kartläggning.

Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under politiska demonstrationer, HBTQ-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret väljer att inte lyfta ut stadens viktiga arbete mot antisemitism i de handlingsplaner som följer MR-programmet, utan att det klumpas samman med rasism. Vi finner det anmärkningsvärt att vissa nationella minoritetsgrupper bryts ut medan andra inte gör det. Inte minst mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter.

Trafiknämnden

Reservation av Sara Svanström (L)

1. Att godkänna kontorets förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just

afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Reservation av Markus Berensson m.fl. (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Vi instämmer i förvaltningens synpunkter att det är viktigt att anpassa arbetet utifrån olika individers och gruppers olika levnadsvillkor och möjligheter. Däremot ser Centerpartiet att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Särskilt uttalande av Ulf Walther m.fl. (S) och Maria Mustonen m.fl. (V)

Alla Stockholmare är rättighetsbärare och en förutsättning för många av de mänskliga rättigheterna är att vi har samma möjligheter att röra oss i staden, oavsett var vi bor och hur mycket egna resurser vi har. Inte heller ska kön, ålder, funktionsnedsättning eller härkomst avgöra vilka möjligheter vi har att fritt röra oss i staden. Vi har bland annat rätt till utbildning, till kultur, till att uppsöka vård, till att välja bostadsort. Alla dessa rättigheter blir omöjliga att utkräva om stadens system för mobilitet och rörlighet inte också är rättvist och tillgängligt för alla. Trafikkontorets roll blir därför att bära många av de andra rättigheterna. Därför kan, och bör, rättighetsperspektivet nära bevakas i Trafikkontorets arbete.

Särskilt uttalande av Dennis Wedin m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag.

Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Utbildningsnämnden

Reservation av Jan Jönsson (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag.

En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Reservation av Claes Nyberg (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt egna liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt egna liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt

på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Alldeles för många barn och unga i Stockholm lever i hemlöshet. En utredning som Stockholms stadsmission låtit göra vittnar om att minst 1018 barn lever i hemlöshet. Samtidigt är mörkertalet stort. I statistiken ingår inte ensamkommande barn och unga, barn till utsatta EU-medborgare eller barn till papperslösa föräldrar. Centerpartiet har fått indikationer på att vissa stadsdelar placerar barnfamiljer i temporära boendelösningar såsom vandrarhem eller hotellhem. I ett vandrarhemsrum blir det svårt för en barnfamilj att leva ett normalt familjeliv. Familjerna saknar ofta egna toaletter, våtutrymmen och kök. Trångboddheten i ett vandrarhemsrum innebär en brist på avskildhet som gör det svårt att ägna sig åt exempelvis läsläsning. Barn som tvingas flytta runt mellan tillfälliga boendelösningar och inte ha någonstans att se som en trygg hemmiljö riskerar att fara illa. Barns tilltro till vuxenvärldens förmåga att ge dem trygghet och framtidstro riskerar att utarmas vilket kan få långgående negativa konsekvenser för barns livschanser och öka risken för destruktivt beteende eller ohälsa.

Centerpartiet har föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att fatta de beslut som krävs för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv

Särskilt uttalande av Andrea Hedin m.fl (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Ersättaryttrande av Frida Bondesson (KD)

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete.

Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin, samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat. Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp, ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt krävs fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte enkom identifiering och kartläggning.

Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under politiska demonstrationer, HBTQ-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret väljer att inte lyfta ut stadens viktiga arbete mot antisemitism i de handlingsplaner som följer MR-programmet, utan att det klumpas samman med rasism. Vi finner det anmärkningsvärt att vissa nationella minoritetsgrupper bryts ut medan andra inte gör det. Inte minst mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter. Programmet bör därför även bryta ut antisemitism.

Äldrenämnden

Reservation av Nike Örbrink (KD)

1. Att delvis godkänna förvaltningens svar på remissen Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna
2. Att därutöver anföra följande

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete.

Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin, samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat. Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp, ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt krävs fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte enkom identifiering och kartläggning.

Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under politiska demonstrationer, HBTQ-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret väljer att inte lyfta ut stadens viktiga arbete mot antisemitism i de handlingsplaner som följer MR-programmet, utan att det klumpas samman med rasism. Vi finner det anmärkningsvärt att vissa nationella minoritetsgrupper bryts ut medan andra inte gör det. Inte minst mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter. Programmet bör därför även bryta ut antisemitism.

Reservation av Margita Jacobsson (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Särskilt uttalande av Hugo Laigar m.fl. (M) och Malin Frick (C)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation av Hanna Widstrand (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholm vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell

förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete

Särskilt uttalande av Mattias Keresztesi m.fl. (M) och Johan Duvdahl (C)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm - vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner, men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Ersättandeyttrande av Christopher Oscarsson (KD)

Instämmer i särskilt uttalande från Mattias Keresztesi m.fl. (M) och Johan Duvdahl (C).

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation av Peter Backlund (L), Henrik Virro m.fl. (M) och Christina Peterson (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring.

Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofofi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Vi har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Farsta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Olof Petersson m.fl. (M), Rikard Werge (L) och Christer Eriksson (C)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan

stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD)

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna omtalas antisemitismen kort och endast en gång.

Hatbrott med antisemitiska motiv rör sig oftast om hets mot folkgrupp, och förekommer i såväl digital som fysisk miljö där områden med stor invandring från Mellanöstern utmärkt sig negativt. Efter terrorattacken mot Israel den 7e oktober 2023, har antisemitismen blivit mer organiserad och sker nu fullt öppet på ett flertal platser i Sverige och inte minst på Stockholms gator och torg.

Demonstrationståg från Palestina- och Vänsterrörelsen skanderar vecka efter vecka, för Israels utplåning "from the river to the sea". Detta är en skamfläck för demokratin och Stockholm som Sveriges huvudstad.

Den judiska minoritetens befolkning lever numera med rädsla under uppenbart hotfulla förhållanden, detta måste få ett slut och de aktörer som bedriver denna antisemitiska hatpropaganda, ska ställas inför rätta.

Det är anmärkningsvärt att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna inte mer ingående adresserar den nu så uppenbara antisemitismens ökade utbredning.

Programmet ska motverka rasism och skydda de nationella minoriteternas rättigheter, vilket nu inte är fallet, då Judar inte längre kan röra sig fritt utan fruktan i Stockholm stad.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation av Henrik Falk (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Däremot ser Centerpartiet att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Ersätтарыttrande av Lolita Lovén Johnsen (KD)

Att delvis godkänna förslag till beslut

Att komplettera program för de mänskliga rättigheterna i enlighet med vad som anförs nedan

Att därutöver anföra följande.

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete.

Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat. Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter, men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt krävs fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte bara identifiering och kartläggning.

Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under politiska demonstrationer, hbtq-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret väljer att inte markera stadens viktiga arbete mot antisemitism i de handlingsplaner som följer MR-programmet, utan att det arbetet klumpas samman med rasism. Vi finner det anmärkningsvärt, att vissa nationella minoritetsgrupper markeras medan andra inte gör det. Inte minst mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation av Fatima Nur (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Särskilt uttalande av Aras Amin m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Järva stadsdelsnämnd

Reservation av Åsa Nilsson Söderström (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Reservation av Patrick Amofah (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan
3. Att därutöver anföra följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Vi instämmer i Järva stadsdelsförvaltningens förslag om att det skulle kunna framgå tydligare i programmet om hur arbetet för att minska stuprören mellan de olika perspektiven ska gå till i praktiken, dels avseende arbetet med handlingsplanerna, dels i relation till de program som angränsar till MR-programmet men även rent organisatoriskt. Centerpartiet ser också att programmet

saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning. Dessutom saknas genomförandeansvar som förvaltningen påpekar enligt nedan, ”Förvaltningen anser att MR-programmet i jämförelse med andra program (till exempel stadens miljöprogram) skulle kunna utveckla beskrivningen av genomförandeansvar. Genom att, som i nuvarande förslag, fördela ansvaret på alla försvåras möjligheten till överblick i arbetet, vilket i sin tur gör det svårare att ta fram konkreta åtgärder och fördjupa arbetet”.

Vi instämmer i Järva stadsdelsförvaltningens förslag om till exempel att staden undersöker möjligheten att införa lokala samordnarfunktioner för MR-arbetet med specialistkompetens. Det finns sedan ett par år tillbaka uttalat i budget att det ska finnas lokala miljö- och klimatsamordnare men ingen motsvarighet avseende MR-arbetet. Det bör därtill förtydligas vad som är prioriterat i stadens MR-arbete inte minst med tanke på målet om jämlika livsvillkor för alla stockholmare. Förutom vilka grupper och maktordningar som stadens MR-arbete ska fokusera på bör både MR-programmet och kommande handlingsplaner tydliggöra vilka insatser som ska prioriteras och vilken eller vilka nämnder/förvaltningar och/eller verksamheter som har huvudansvar för genomförandet. Med nuvarande upplägg läggs mycket på enskilda medarbetare, verksamheter och/eller förvaltningar att tolka och prioritera i arbetet.

Vi håller med förvaltningens synpunkter på MR programmet enligt följande från förvaltningens utlåtande: Förvaltningen anser vidare att MR-programmet ger lite vägledning kring, och inte tillräckligt lyfter, behovet av att omfördela makt i form av mandat och resurser för att förändra maktobalanser och motverka ojämlikhet. Förvaltningen saknar därtill beskrivning av insatser och prioriteringar för att motverka den ekonomiska ojämlikhet som lyfts fram i programmet. I programförslaget läggs istället stort fokus på arbetet med att ta fram metoder för delaktighet och analyser och/eller genomförandet av kompetenshöjande insatser.

Centerpartiet instämmer i förvaltningens bild att ”ny kunskap och nya metoder blir en viktig del i arbetet men anser samtidigt att det bör förtydligas att eventuell förändring är beroende av vad medarbetare, verksamheter och/eller förvaltningar väljer att göra med den eller dessa. Ny kunskap, metoder eller analyser kan ofta synliggöra, men kommer inte i sig själva att förändra maktobalanser. Det är därför av stor vikt att MR-arbetet inte stannar vid att ta fram den här sortens verktyg och underlag”.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många

unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Särskilt uttalande av Ole-Jörgen Persson m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation av Charlotta Schenholm (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld.

Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Särskilt uttalande av Henrik Sjölander m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Ersättaryttrande av Benjamin Jiang (KD)

1. Att delvis godkänna förslag till beslut.
2. Att komplettera program för de mänskliga rättigheterna i enlighet med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete.

Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin, samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat. Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp, ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt krävs fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte enkom identifiering och kartläggning.

Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under politiska demonstrationer, HBTQ-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret väljer att inte lyfta ut stadens viktiga arbete mot antisemitism i de handlingsplaner som följer MR-programmet, utan att det klumpas samman med rasism. Vi finner det anmärkningsvärt att vissa nationella minoritetsgrupper bryts ut medan andra inte gör det. Inte minst mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Reservation av Linnea Sandström Lange (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofofi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Reservation av Daniele Fava (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan
3. Att därutöver anföra följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Däremot ser Centerpartiet att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella

bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Ersätтарыttrande av Gaby Roseen (KD)

1. Att delvis godkänna förslag till beslut,
2. Att komplettera program för de mänskliga rättigheterna i enlighet med vad som anförs nedan,
3. Att därutöver anföra följande:

En av den kristdemokratiska ideologins kärnpunkter är det unika, okränkbara och universella människovärdet. Rätten till sitt liv, sin frihet, ägande, religions- och yttrandefrihet är grundläggande exempel på rättigheter som vi menar knyter an till människovärdet. Vår uppgift som politiker är att respektera och främja dessa rättigheter i vårt arbete.

Ur ett lokalt perspektiv handlar det framförallt om att säkerställa våra medborgares rätt att vara sig själva, delta i samhället och demokratin, samt förverkliga sina drömmar fritt från våld, hot och hat. Vi välkomnar därför ambitionen att öka förståelsen för dessa rättigheter inom stadens organisation och att brister i dessa rättigheter, oaktat målgrupp, ska kartläggas. Vi instämmer i att arbetssätt och metoder ska tas fram för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter men efterfrågar ett större fokus på orsaksanalyser. För att insatser och arbetssätt ska bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt krävs fokus på orsaksanalyser kopplat till de identifierade utmaningarna, inte enkom identifiering och kartläggning.

Vi noterar att vänsterstyret väljer att lägga vikt vid nya faktorer såsom klimaträttsvisa och normkritik. I en tid där nationella minoriteter undviker att röra sig utomhus under

politiska demonstrationer, HBTQ-individer möter hot och hat i vissa stadsdelar och kvinnors frihet begränsas av otrygghet så får inte de första stegen i människans behovstrappa stryka på foten för intersektionella maktteorier utifrån klimaträttvisa och normfientlighet.

Avslutningsvis noterar vi att styret väljer att inte lyfta ut stadens viktiga arbete mot antisemitism i de handlingsplaner som följer MR-programmet, utan att det klumpas samman med rasism. Vi finner det anmärkningsvärt att vissa nationella minoritetsgrupper bryts ut medan andra inte gör det. Inte minst mot bakgrund av den senaste tidens negativa utveckling för Sveriges judar och deras mänskliga rättigheter.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation av Henrietta Ludwig (C) och Lena Kling (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande: Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofobi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Vi har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att

utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation av Alice Vestlin (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För Centerpartiet är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Däremot ser Centerpartiet att programmet saknar de tydliga ansvarsstrukturer som är nödvändiga för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning. Som förvaltningen påpekar behövs en central planering av utbildningsinsatserna samt stöd från stadsledningskontoret för att säkerställa en jämn kvalitet i hela staden.

Centerpartiet ser bostäder som en central mänsklig rättighet. Programmet för mänskliga rättigheter nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en trygg boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm. Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte. Centerpartiet i Stockholm är redo att leda denna

förändring för att säkerställa att alla stockholmare kan leva ett fritt, värdigt och tryggt liv.

Särskilt uttalande av Sophia Granswed Baat m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.

Klistra in eller skriv text – 12 punkterSödermalms stadsdelsnämnd

Reservation av Lars Rottem Krangnes (C)

1. Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan
3. Att därutöver anföra följande:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. För oss är rätten till självbestämmande central; alla stockholmare ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid, fria från kränkningar, diskriminering och rasism.

Vi välkomnar initiativet med ett sammanhållet program för de mänskliga rättigheterna i Stockholm. Det är, precis som förvaltningen pekar på, positivt med ett styrdokument som tydligare vägleder nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna.

Vi instämmer med förvaltningen i att stödmaterial för praktisk implementering är en förutsättning för att nämnder och bolag på ett konkret sätt kan göra skillnad för den som lever eller vistas i Stockholm. Programmet har bara ett värde om det kan användas inom ramen av nämndernas och bolagens verksamheter. I sin nuvarande form saknar programmet tillräckligt tydliga ansvarsstrukturer för att säkerställa effektiv implementering och uppföljning.

Det offentliga samtalsklimatet, mediestrukturen och den upplevda tryggheten i Stockholm och Sverige har förändrats avsevärt under det senaste decenniet och fortsätter förändras i snabb takt. Detta påverkar individers och grupper utsatthet och det påverkar stadens och andra aktörers möjligheter och utrymme att säkerställa de mänskliga rättigheterna för invånarna. Ett tyvärr mycket aktuellt exempel är den växande antisemitismen efter 7 oktober 2023, både globalt och i Sverige. Det är därför avgörande att ett program för mänskliga rättigheter och nämnder och bolags verktyg att genomföra det är robusta och löpande ses över.

Programmet nämner bostad som en grundläggande rättighet men saknar helt resonemang, åtgärder eller strategier riktade mot att förbättra den dysfunktionella bostadssituationen i Stockholm. Denna brist är allvarlig och undergräver programmets trovärdighet.

Stockholms bostadsmarknad i sin nuvarande form gynnar de som redan är etablerade på den, och stänger samtidigt effektivt ute många från att ta sig in. De som står långt fram i bostadskön har oftast redan en tryggad boendesituation. Samtidigt bor många unga vuxna fortfarande hemma, ensamstående föräldrar med barn tvingas flytta runt på osäkra andra- och tredjehandskontrakt och personer med samhällsbärande yrken inte kan ta emot jobb Stockholm.

Centerpartiet har därför föreslagit att alla bostäder i allmännyttan ska fördelas efter behov, inte efter antal år i bostadskön. Vi måste även tillgängliggöra socialt hållbara bostäder för hushåll med begränsade ekonomiska resurser. Har man inte en trygg boendesituation blir det ytterst svårt att tillgodogöra sig övriga mänskliga rättigheter som utbildning, arbete, hälsa, privatliv, vila och fritid.

Ett program för de mänskliga rättigheterna som inte gör minsta ansats till att skapa en tryggare och mer rättvis boendesituation är i grunden bristfälligt och behöver omvärderas för att uppfylla sitt syfte.

Reservation av Johan Lisspers (L)

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Att Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna kompletteras i enlighet med som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Stockholms stad ska vara frihetens stad där varje individ fritt kan forma sitt liv, utan att begränsas av diskriminering eller rasism i någon form. Vi ser dock flera brister i det föreslagna övergripande programmet för de mänskliga rättigheterna.

En lärdom från tidigare stadsövergripande styrdokument är att de bör vara så konkreta som möjligt med tydliga mål och uppdrag för stadens nämnder och bolag. En överhängande risk är annars att det enbart bidrar till ökad administration utan reell förbättring. Styrdokument och handlingsplaner behöver kunna följas upp. Det föreslagna programmet är i sin nuvarande form dessvärre långt ifrån ett tydligt

styrande dokument som nämnder och bolag kan förhålla sig till. Konkretisering i åtgärder och styrmedel är centralt för den här typen av program.

Den här typen av program fokuserar ofta på information och kunskapshöjande insatser. Vi vill därför betona vikten av att även fokusera på konkreta åtgärder och stöd riktade till personer som drabbas, t.ex. hur de ska kunna ta tillvara sina rättigheter.

Det är också anmärkningsvärt att antisemitism, afrofofi och hatbrott knappt ges något utrymme i programmet. Liberalerna har vid ett flertal tillfällen påtalat att antisemitismen skiljer sig från rasism och behöver adresseras specifikt. Likaså behöver ett program för de mänskliga rättigheterna, som tar sikte på att motverka all form av rasism, lyfta problematiken med hatbrott. Vad gäller hatbrott löper just afrosvenskar störst risk att utsättas och är överrepresenterade i fall med direkt våld. Stadens arbete mot hatbrott får inte bli en undanskymd del i ett övergripande styrdokument mot rasism.

Vi ser slutligen problem med att ersätta nuvarande styrdokument innan det finns nya handlingsplaner på plats. Det riskerar att skapa ett glapp i pågående arbete.

Särskilt uttalande av Jonas Nilsson m.fl. (M)

Stockholm ska vara en stad där man kan leva i trygghet och frihet. Vi välkomnar därför att staden får ett mer samlat program för att säkerställa den visionen om allas människors lika värde och grundläggande rättigheter. Arbetet med att förverkliga dessa rättigheter får dock inte innebära att vissa grupper i samhället faller mellan stolarna. Vi ser en växande antisemitism i världen, Sverige och Stockholm vilket måste tas på allvar. Det judiska fotavtrycket har bidragit till det Stockholm vi känner i dag men judiska föräldrar vittnar om rädsla för att deras barn ska bli måltavlor för hot och våld idag. Rädslan har lett fram till att få unga judar i dag vågar bära judiska symboler. Den oron har politiken ett ansvar för att ta på allvar. Det har konstaterats i statliga utredningar att den judiska minoriteten i Sverige i minst utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda av kommuner och regioner, det är allvarlig kritik. När Stockholm nu får ett samlat program för de mänskliga rättigheterna som ska gälla för samtliga nämnder och bolagsstyrelser är det av största vikt att den judiska minoritetens verklighet i Stockholm inte åsidosätts.